

FIVB™

FÉDÉRATION INTERNATIONALE
DE VOLLEYBALL

HAKEMLİK REHBERİ VE TALİMATLARI 2018

	<p style="text-align: center;">HAKEMLİK REHBERİ VE TALİMATLARI - 2018 <i>FIVB Resmi Voleybol Kuralları 2017-2020'yi takiben</i></p>
--	--

SUNUŞ

Hakemlik Rehberi ve Talimatları, tüm uluslararası ve ulusal müsabakalar için geçerlidir. Bu etkinliklerin önemi nedeniyle tüm hakemler görevlerini en iyi fiziksel ve psikolojik durumda yerine getirmeye hazır olmalıdır. Tüm hakemler, modern voleybol için performanslarının yerini ve önemini iyi anlamalıdır.

FIVB Hakem Komisyonu (IRC), oyununun daha canlı olmasını sağlamak ve kesintilerden sakınmak için tüm hakemlere FIVB Oyun Kuralları'nın yanında Hakemlik Rehberi ve Talimatları'nı da iyi kavramalarını önermektedir. FIVB ve IRC tüm hakemlerin oyun kurallarını ve bu kuralları nasıl uygulayacaklarını bildiğinden emindir. Bu nedenle kuralların detayına girme gereği duyulmamıştır. Bu dokümanın temel amacı hakemlik ölçütünü mümkün olduğunca tek bir uygulama haline getirmektir.

Her ne kadar bu doküman uluslararası hakemlere yönelik olarak hazırlanmışsa da tüm Ulusal Federasyonların hakemleri bu metni okumaya davet edilmektedir. Dahası, tüm ulusal ve yerel hakemler bu dokümanı kendi ülkelerindeki uluslararası hakemlerle tartışmak üzere teşvik edilmektedir. Eğer kural uygulamaları ile detaylı bir açıklamaya ihtiyaç duyulursa herhangi bir uluslararası hakem tarafından FIVB'ye (sportsevents.referee@fivb.org) sorunun tamamının detaylı açıklandığı ve çözüm için öneri istendiğinin belirtildiği bir talep gönderilebilir. Bu tip olaylar dikkatlice incelenecek ve, gerekirse, resmi bir çözüm önerisi resmi hakem dokümanlarına eklenecektir.

***

Hakemliğin sadece kararların temeli olarak kuralların uygulanmasıyla maçın yönetiminden ibaret olduğu fikri doğru değildir. Hakemlik, kuralların mekanik ve otomatik uygulanışından ibaret olamaz. Büyük beceri gerektirir. Bu beceri, hakemin yıllar boyunca voleybol etkinliklerine katılması sonucunda kendisinin dışarıdan birisi değil oyunun asıl unsurlarından birisi olduğunu hissetmesiyle edinilen bireysel, kişisel deneyimle kazanılır. Bu nedenle görevlerini sadece takımların hatalarına, oyuncuların tekniklerine ve davranışlarına bakarak ve bunlar için uygun yaptırımları uygulayarak yerine getiremez. Bu çok doğru bir hakemlik tarzı olmayacaktır. Tam tersine, oyun için ve oyuncularla çalışan bir uzman, bir arkadaş olmalıdır. Sadece gerçekten gerekliyse olumsuz bir karar verecektir.

Hiçbir zaman kendisini maçın önüne koymayacak, geri planda kalarak sadece gerekli anlarda müdahalede bulunacaktır. Bu davranış günümüz voleybolunda özellikle gereklidir.

Modern voleybol ve FIVB'nin hedefleri, seyirciler ve kitle iletişim araçları ile milyonlarca izleyici için seyir zevki yüksek bir gösteri üreten voleybolu gerektirmektedir. Modern voleybol, yüksek seviye kondisyon, koordinasyon ve özellikle takım oyunu gerektiren, hızlı ve heyecan verici temassız bir spordur. Günümüzün yüksek seviye voleybolu sadece sporcuların tatmini için seyircisiz küçük salonlarda oynanmamakta, tüm dünyaya aktarılmaktadır. Seyirciler; her çalışmada hakemin düdüğünü duymak yerine, zafere giden her rallide sergilenen bireysel ve takım mücadelesini içeren mükemmel bir atletik gösteriyi izleyeceklerdir.

İyi hakem bu bağlamda geri planda kalarak buna katkı sağlar. Kötü hakem, sürekli ön plana çıkarak buna zarar verir ki bu durum FIVB'nin taleplerine karşıdır. Oyuncuların ve takımların gösterişli ve heyecan verici hareketlerini, kuralların ruhu içerisinde ödüllendirmelidir. Bunun ötesinde; uluslararası hakemin oyuncularla, koçlarla vb. mükemmel bir ilişki kurması ve örnek davranışlar sergilemesi esastır.

Maç esnasında, maçın stresi altında verilebilecek insani tepkiler ile bilinçli bir şekilde yapılan sportmenlik dışı davranışlar arasındaki farkı ayırt edebilmelidir. Hakem anlık duygu ifadelerini asla cezalandırmamalıdır ki maçlar olumlu bir atmosferde oynanabilsin. Takımların mükemmel oyun hareketlerini teşvik etmek vb. amaçlarla ayağa kalkmaları ve alkışlamaları (bağırmaları vb.) gibi uygun ve makul hareketlerine izin verilmelidir. Bununla birlikte, bilinçli olumsuz ifadeler veya rakibine yanlış hareketler veya hakemlerin kararlarına yönelik protestolar kesinlikle yasaktır ve yaptırıma tabidir.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
	=====
KURAL 1 OYUN SAHASI	5
KURAL 2 FİLE VE DİREKLER	5
KURAL 3 TOP	6
KURAL 4 TAKIMLAR	7
KURAL 5 TAKIM LİDERLERİ	8
KURAL 7 OYUNUN YAPISI	9
KURAL 8 OYUNUN SEYRİ	9
KURAL 9 TOPLA OYNAMA	10
KURAL 10 FİLEDEKİ TOP	11
KURAL 11 FİLEDEKİ OYUNCU	11
KURAL 12 SERVİS	12
KURAL 13 HÜCUM VURUŞU	13
KURAL 14 BLOK	13
KURAL 15 KURALLARA UYGUN OYUN DURAKLAMALARI	13
KURAL 16 OYUNU GECİKTİRMELER	15
KURAL 18 FASILALAR ve SAHA DEĞİŞİMİ	18
KURAL 19 LİBERO OYUNCUSU	18
KURAL 20 DAVRANIŞ KOŞULLARI	19
KURAL 21 HATALI DAVRANIŞ ve YAPTIRIMLARI	19
KURAL 22 HAKEM GRUBU ve USULLERİ	20
KURAL 23 BAŞHAKEM	21
KURAL 24 YARDIMCI HAKEM	22
YEDEK HAKEM	23
CHALLENGE HAKEMİ ve YENİ TEKNOLOJİ	23
KURAL 25 YAZI HAKEMİ	24
KURAL 26 SKOR HAKEMİ	26
KURAL 27 ÇİZGİ HAKEMİ	26
KURAL 28 RESMİ EL İŞARETLERİ	27
OYUNUN YÖNETİMİ	29

BAŞHAKEMİN VE YARDIMCI HAKEMİN MAÇTAN ÖNCE, MAÇ ESNASINDA VE MAÇTAN SONRA YAPMALARI GEREKEN İŞLEMLER

KURALLARIN ANALİZLERİ

KURAL 1 - OYUN SAHASI

1 - Şampiyonadan iki gün önce, Kontrol Komitesinin bir bölümü olan Hakem Alt Komitesi tarafından ölçüler ve sınır çizgilerinin kalitesi kontrol edilmelidir. "Şahin Gözü"nün kullanıldığı durumlarda saha ölçülerinin doğruluğu büyük önem taşımaktadır. Eğer Kontrol Komitesi yoksa şampiyonadan en az bir gün önce, hakemler, sahadaki çizgilerin kurallarda belirtilen düzende ve ölçülerde çizilip çizilmediğini inceleyerek ve ölçerek kontrol etmelidir. Hakemler kural dışı bir durum belirlediklerinde bu durumu derhal organizatöre bildirmeli ve düzeltilmesini sağlamalıdır. Kontrollerde özellikle aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

1.1 Çizgilerin tam 5 cm genişliğinde olup olmadığına (ne daha kalın ne daha ince)

1.2 Her iki oyun alanındaki çizgilerin ve köşegenlerin (her biri için 12.73 m = 41'9") uzunluklarına

1.3 Çizgilerin renginin, oyun alanı ve serbest bölge renginden farklı bir renkte olmasına

2 - FIVB, Dünya ve Resmi müsabakalarında serbest bölge; reklam panoları baz alınarak, yan çizgilerden ölçüldüğünde tam olarak 5 metre, dip çizgilerden ölçüldüğünde tam olarak 6.5 metre olmalıdır. (Kural 1.1)

KURAL 2 – FİLE VE DİREKLER

1 - Başhakem, filenin doğru şekilde gerginleştirildiğini ve esnekliğinin uygun olup olmadığını kontrol etmelidir. Hakem file esnekliğinin doğru olup olmadığını topu fileye atarak anlayabilir. Doğru şekilde gerilen filede fileye atılan top geri gelmeli ancak file malzemesi asla çok elastik olmamalıdır (lastik gibi).

Eğer file sarkmış, şekli bozulmuşsa kullanılamaz.

File dikey düzlemi, orta çizgi boyunca çizginin tam ortasında ve oyun alanı yüzeyine dik olmalıdır.

Antenler, filenin karşılıklı olarak zıt taraflarına yerleştirilmelidir.

2 - Eğer filenin ipleri yırtılmış ise maç oynatılmamalıdır. (Bkz: Kural 10.3.2)

- 3 - Yardımcı hakem kura atışından önce file ölçümü için tasarlanan ölçü çubuğu ile file yüksekliğini ölçmelidir. Ölçü çubuğu üzerinde, erkekler için 243 cm ve 245 cm ve kadınlar için de 224 cm ve 226 cm'lik uzunluklar işaretlenmiş olmalıdır. Bu ölçüm esnasında başhakem, yardımcı hakemin yanında durarak ölçümü denetler.
- 4 - Maç boyunca (ve özellikle her setin başlangıcında) ilgili çizgi hakemleri yan bantların yan çizgilerin tam üzerinde ve oyun alanı yüzeyine tam dik olup olmadığını ve antenlerin de her bir yan bantın dış tarafında olup olmadığını kontrol etmelidir. Eğer böyle değilse derhal ayarlatılmalıdır.
- 5 - Maçtan önce (resmi ısınma devresinden önce) ve maç boyunca hakemler, direklerin ve hakem sehпасının oyuncular için herhangi bir tehlike oluşturmamasını kontrol etmelidir (örn: direklerin etrafındaki kaldırıcıların çıkıntılı parçaları, direkleri sabitleyen kablolar, vb.).
- 6 - İlave ekipmanlar şunlardır: Takımlar için oturma sıraları, yazı masası, kurallara uygun oyun duraklamaları taleplerinde (molalar ve istisnai değişiklikler veya bir oyuncu değişikliğinin, pozisyon kağıdı ile oyun alanındaki diziliş arasında tutarsızlığa neden olduğu durumlar) işaret vermek için sarı veya kırmızı renkte lambalı iki adet elektrikli zil (her bir koçun yanına bir elektrikli zil), başhakem için sehpa, file yüksekliğinin ölçülmesi için ölçü çubuğu, maç toplarının basınç kontrolleri için basınç ölçer, pompa, termometre, higrometre, **6 adet maç topu için sehpa**, (FIVB, Dünya ve Resmi müsabakalarında oyuncu değişiklikleri için 1'den 20'ye kadar numaralandırılmış tabelalar), 6 adet paspas (1 m genişliğinde), hızlı siliciler için en az 8 adet emici havlu (40cm*40cm veya 40cm*80cm), her bir ceza sahası için iki adet ceza sandalyesi ve libero yeleği. Dünya, FIVB veya Resmi Şampiyonalarında dönüş hatalarını, libero hatalarını, teknik molaları ve oyuncu değişikliklerini işaret etmek için yazı masasında ayrıca zil bulundurulmalıdır.
- 7 - Organizatör, yedek bir file ve iki adet yedek anteni de yazı masası altında bulundurmak zorundadır.
- 8 – FIVB, Dünya ve Resmi müsabakalarında maçlarda elektronik skorbord mecburi olmakla beraber yazı masasında da manuel skorbord bulunmalıdır.

KURAL 3 - TOP

- 1 - Yazı masasının yanında üzerine **6 top** konulabilen (metalden) bir top sehпасı bulunmalıdır. (5 top oyunda)
- 2 - Yardımcı hakem maçtan önce 5 adet maç topunu alır ve her birinin kurallarla belirlenmiş aynı özelliklerde (renk, çevre, ağırlık ve basınç) olup olmadığını kontrol eder. Yardımcı hakem maç boyunca, toplarla ilgili her husustan sorumludur.
- 3 - Maçlarda sadece FIVB tarafından onaylanmış (her bir yarışma için marka ve tipine karar verilmiş) olan toplar kullanılabilir. Hakemin bunu kontrol etmesi ve eğer toplarda FIVB damgası yoksa maçı başlatmaması gerekir.
- 4 - BEŞ TOP sistemi – maç esnasında:
Oyun Kuralları Şekil 10'da görüldüğü gibi, bu sistem, serbest bölge içinde belirli yerlere 6 top toplayıcı yerleştirilerek uygulanır.

Servis bölgelerinin yanında yer alan 1, 2, 4, 5 numaralı top toplayıcılar maç başlamadan önce bir topu yardımcı hakemden alacaklardır. Beşinci top, birinci ve netice setinde servis atacak oyuncuya yardımcı hakem tarafından verilecektir.

Maç esnasında top oyun dışı olduğu zaman:

- 4.1** - Şayet top oyun alanının dışında ise en yakın top toplayıcı tarafından alınır ve elindeki topu derhal biraz önce servis atmış oyuncuya veren top toplayıcıya yuvarlar.
- 4.2** - Top, top oyun dışı olduğunda top toplayıcılar tarafından yerden ve fırlatılmadan ve tercihen yazı masasının ters tarafından (başhakemin arka tarafından) yuvarlanır.
- 4.3** - Top oyun alanındaysa topa en yakın oyuncu kendisine en yakın sınır çizgisinden topu oyun alanı dışına yuvarlamalıdır.
- 4.4** - Top oyun dışı olduğunda 1 veya 2, veya, 4 veya 5 numaralı top toplayıcı mümkün olan en kısa sürede topu servis atacak oyuncuya vererek servisin gecikmeden atılmasını sağlamalıdır.

KURAL 4 - TAKIMLAR

1 - Bir takım en fazla 12 oyuncu (en fazla 2 libero) ve 5 de teknik görevli olmak üzere 17 kişiden oluşabilir. 5 teknik görevli; 1 koç, en fazla 2 yardımcı koç, 1 doktor ve 1 masör/fizyoterapistten oluşur.

FIVB Büyükler Dünya ve Resmi Müsabakalarında en fazla 14 oyuncu yazı cetveline kaydedilebilir ve bir maçta oynayabilir. Koç; oturma sırasında yer almak üzere, takım kenar yönetimi için en fazla 5 kişi (koç dahil) seçebilir. Bu, yazı cetvelinde belirtilmelidir.

Takım Menajeri veya Takım Gazetecisi, takım oturma sırasında veya takım oturma sırasının arkasındaki kontrol bölgesinde yer alamaz.

FIVB Dünya ve Büyükler Resmi Müsabakaları için tıp doktorları ve fizyoterapistlerin, takım heyetinin bir parçası olmaları ve önceden FIVB tarafından yetki verilmiş olmaları gerekmektedir. Bununla beraber; FIVB Dünya ve Büyükler Resmi Müsabakaları'nda, tıp doktorları ve fizyoterapistler şayet takım personeli olarak takım oturma sırasında yer almıyorsa maç boyunca Müsabaka-Kontrol Bölgesi'nde yer alırlar ve ancak oyuncuların acil sakatlıkları durumunda hakemin davetiyle sahaya girebilirler. Takım fizyoterapistleri (takım oturma sırasında yer almasa bile) resmi ısınma başlangıcına kadar ısınmalarda yer alabilirler. Hakemler, oyun protokolu sırasında, takım listelerini göz önünde bulundurarak kimlerin takım sıralarında oturmak ve ısınmaya katılmak için yetkili olduğunu kontrol etmelidirler.

Resmi ısınma sırasında takım üyeleri esasında oyun alanının kendi tarafında bulunmalıdır, fakat rakip takım oyuncularını rahatsız etmemek kaydıyla fileye yakın şekilde durarak oyun alanının rakip takıma ait kısmında bulunmasına izin verilir.

2 - FIVB, Dünya ve Resmi müsabakalarında, her maç için on iki / on dört oyuncunun, takımların izin verilen oyuncuları arasından nasıl belirleneceği Özel Yarışma Talimatları ile belirlenecektir. Oyuncular her maçta aynı numaralı formayı giymelidir. Not: Bazı özel FIVB organizasyonları için 14 oyuncunun oyunda yer alması mümkündür. Bu durumda takım listesinde 2 adet libero oyuncusunun yer alması zorunludur. Organizasyondaki müsabakaların hangi sistem ile oynanacağı ilgili Yarışma Talimatı'nda belirtilecektir.

3 - Normal olarak uluslararası resmi maçlarda veya turnuvalarda başhakemin maç kağıdında isimleri yazılan oyuncuları teşhis etmek amacıyla doküman talep etmesi gerek yoktur (Oyuncuların kimliği maç veya turnuva öncesinde Kontrol Komitesince kontrol edilmiş olacaktır). Bununla birlikte, eğer katılanları bağlayan özel bir yönetmelik varsa ve eğer Kontrol Komitesi de yoksa başhakem bu özel yönetmelik

gereğince oyuncuların kimliğini kontrol etmelidir. Özel yönetmelikteki şartlara uymayan oyuncular oynayamazlar. Herhangi bir fikir ayrılığı olursa başhakem maç kağıdına veya maç kağıdı beraberinde yazılmış olan raporda kendi fikrini belirtmelidir (Uluslararası resmi maçlar sırasında başhakem Alt Komitenin kararını veya görüşünü isteyebilir).

4 - Koç ve takım kaptanı (müsabaka cetvelindeki ya da elektronik müsabaka cetvelindeki takım listesini kontrol edip imzaladıkları için) listede yazılı olan oyuncuların kimliklerinden sorumludur.

5 - Başhakem kıyafetleri kontrol etmelidir. Kıyafetler Kural 4.3'e uygun değilse değiştirilmelidir. Kıyafetler bir örnek görünmelidir. Formalar, daima şortların içinde olmalı ancak durum bu şekilde değilse özellikle maçın başlangıcında ve her bir set başında, kibar bir şekilde, oyuncudan formasını şortun içine sokması istenmelidir. Şortun içine sokulamayan, vücuda oturan forma modellerinde (özellikle kadınların giydiği formalar) durum anlayışla karşılanmalıdır ve oyuncuya formasıyla ilgili bir talep iletilmemelidir.

Takım kaptanının şeridi (8*2cm) göğüsteki numaranın altına sabitlenmeli ve müsabaka boyunca net bir şekilde görülmelidir. Hakemler takım kaptanlarının şeridini maça başlamadan önce kontrol etmelidir.

6 - Eğer her iki takımında forma renkleri aynı ise resmi programda (Berger tablosuna göre) ve buna göre hazırlanan müsabaka cetvelinde adı ilk olarak yazılan takım (kura atışından önce) formasını değiştirmelidir.

7 - Takımın teknik heyeti; elbise, gömlek, kravat veya kurallara uygun serbest kıyafet giyebilir bunların yanında eşofman ve polo tişört de giyilebilir kıyafetler kapsamındadır.

Takımın teknik heyeti (maçtan önce takımla yapılan ön hazırlık toplantısında kabul edilmiş olan) aşağıda belirtilen kıyafet seçeneklerinden birisini seçmek ve buna uygun giyinmek zorundadırlar:

7.1 - Tüm teknik heyet aynı renk ve modelde olmak şartıyla polo tişört ve takım eşofmanı giyecek
VEYA

7.2 - Masör dışındaki tüm teknik ekip elbise, gömlek, kravat (erkekler için) veya aynı renk ve modelde olmak şartıyla kurallara uygun serbest kıyafet giyecektir. Masör polo tişört ve takım eşofmanı giyebilir.

Eğer koç, elbisesinin ceketini veya eşofmanının üstünü çıkarırsa kıyafet düzenini sağlamak amacıyla teknik heyetteki diğer üyelerin de aynı anda elbiselerinin ceketlerini veya eşofman üstlerini çıkarmaları gerekir.

8 - Hakemler; maçtan önce makul bir zamanda, müsabaka cetveline kaydedilmiş takım listelerini ve oyuncuların numaralarını karşılaştırarak dikkatli bir şekilde kontrol etmelidir. Böylece olası hataların önüne geçilir ve müsabakanın normal akışını sıkıntıya sokabilecek durumlardan ortadan kaldırılır.

KURAL 5 – TAKIM LİDERLERİ

1 - Başhakem, koçun ve oyundaki kaptanın kim olduğunu bilmeli ve müsabaka boyunca sadece ikisinin yetkili oldukları istekler ve kurallara uygun duraklama talepleri kapsamında oyuna müdahale edebilmelerine izin vermelidir. Hakemler oyun sürecinde oyundaki kaptanların kimler olduğunu bilmelidirler.

2 - Yardımcı hakem ısınma sahasında bulunan veya takım sırasında oturan yedek oyuncuları maç süresince denetlemelidir. Setler oynanırken ısınma sahasında bulunan oyuncular topları kullanamazlar, fakat kişisel ısınma aletlerini (örn: esneme bandı, vb.) kullanabilirler.

3 - Oyundaki kaptan, kuralların uygulamasıyla ilgili açıklama talep ederse başhakem, eğer gerekliyse sadece resmi el işaretinin tekrarı ile değil FIVB'nin çalışma lisanı (İngilizce) ile de kuralların resmi terminolojisini kullanarak kısa bir açıklama yapmalıdır. Oyundaki kaptanın, takımı adına, hakemlerin kararlarına esas teşkil eden kural uygulamaları veya yorumları hakkında hakemlerden açıklama talep etme hakkı vardır.

4 - Koçun, resmi oyun duraklamaları (mola ve oyuncu değişikliği) haricinde hakemlerden herhangi bir şey talep etme hakkı yoktur. Fakat şayet elektronik sayı tabelası, kullanılmış mola ve oyuncu değişikliği sayısını ve/veya sayıyı göstermiyor veya doğru olarak göstermiyorsa topun oyun dışı olduğu zamanlarda yazı hakemine bu konularda bilgi mahiyetinde soru sorabilir.

5 - Koçun, tüm maç boyunca (ralli esnasında ve duraklamalarda) oyun alanına girme veya oyun alanı yan çizgisine yaklaşma hakkı yoktur. Hakemler gerekli durumlarda koça bu kuralı hatırlatmalıdır. (Kural 5.2.3.4)

6 - Takım menajerleri veya takım basın elemanları kendilerine ayrılan takım sandalyesinde oturabilirler.

KURAL 7 – OYUNUN YAPISI

1 - Takımların oyun alanındaki sete başlangıç pozisyonlarını gösteren diziliş formundaki bilgiler yazı hakemi tarafından müsabaka cetveline yazılmadan önce, yardımcı hakem ve yazı hakemi tarafından kontrol edilmelidir. Bu kontrolde diziliş formunda yazılan oyuncu numaralarının, müsabaka cetveline kaydedilen oyuncu isim ve numaralarını gösteren listedeki oyuncu numaralarıyla uygunluk sağlayıp sağlamadığı karşılaştırılmalıdır. Eğer diziliş formuna takım listesinde olmayan bir numara yazılmışsa yardımcı hakem, koçtan, düzeltilmiş yeni bir diziliş formu talep etmelidir.

2 - Yardımcı hakem; setler arasındaki 3 dk sürenin uzamasını engellemek amacıyla koçlardan bir sonraki setin diziliş formunu, her bir setin sonunda derhal talep etmelidir.

Eğer bir koç, diziliş formunu zamanında vermeyerek oyunun yeniden başlamasını sistematik olarak geciktiriyorsa başhakemin takıma geciktirme yaptırımı uygulaması gerekir.

3 - Eğer bir pozisyon hatası yapılmışsa hakem pozisyon hatası işaretinden sonra hatayı yapan iki oyuncuyu da işaret etmelidir. Eğer oyundaki kaptan hata ile ilgili daha fazla açıklama talep ederse yardımcı hakem takımın diziliş kağıdını cebinden çıkarıp diziliş kağıdında (veya tablet kullanılıyorsa direk üzerindeki tablette) hangi oyuncuların pozisyon hatası yaptığını kaptana gösterecektir.

4 - Eğer servis atışı doğru oyuncu tarafından gerçekleştirilmezse, yani bir dönüş hatası yapılırsa ve bu durum dönüş hatasıyla başlamış olan rallinin hemen bitiminde fark edilirse oynanan rallinin sonucu dikkate alınmadan rakip takıma “yalnızca tek bir (1) sayı” verilir. (Kural 7.7.1.1)

KURAL 8 – OYUNUN SEYRİ

1 - “Topun zemine temas eden kısmı sınır çizgilerinin tamamen dışındaysa” cümlesindeki "tamamen" kelimesinin önemini anlamak gerekir – Topun bir kısmı, zeminle temasının herhangi bir anında, sınır çizgileri de dahil olmak üzere oyun alanına temas ediyorsa bu top “dahil top”tur. Bu demektir ki topun zeminle buluşma anının herhangi bir noktasında topu çizgiyle temas ettiren herhangi bir basıklık durumu, topu “dahil top” yapmaktadır. Aksi durumda top “hariç top”tur.

2 – 9.50 / 10.00 m'lik file uzunluğunun dışında kalan ve fileyi direklere bağlayan kablolar filenin bir parçası değildir. Bu durum kablolarla beraber direkler için de geçerlidir. Bu nedenle eğer bir top; filenin, yan bantları (9 m) dışındaki herhangi bir yere temas ederse yabancı bir cisme temas etmiş sayılır ve her iki hakem tarafından düdük çalınarak “hariç top” olarak değerlendirilir, çizgi hakemi de bayrağını sallayarak topun temas ettiği kısmı parmağı ile işaret eder.

KURAL 9 - TOPLA OYNAMA

1 - Serbest bölge içinde; çizgi hakeminin, yardımcı hakemin veya koçun oyundaki topa müdahalesi olduğunda:

- * Eğer top hakemlere veya koça çarparsa bu temas “hariç top” olarak değerlendirilir (K-8.4.2)
- * Eğer oyuncu, topa temas etmek için hakemlerden veya koçtan destek alırsa bu oyuncunun hatasıdır (K-9.1.3 - Yardımlı Vuruş) ve ralli tekrarı olarak değerlendirilmemelidir.

2 - Sadece görülen hatalara düdük çalınması önemlidir. Başhakem; oyuncunun, vücudunun sadece topla temas eden kısmına bakmalıdır. Hakem, kararını verirken vücudun topla temastan önceki veya sonraki pozisyonundan etkilenmemelidir. FIVB Hakem Komisyonu hakemlerin parmak pas vuruşuna veya kurallara uygun kabul edilen diğer temaslara izin vermelerini istemektedir.

3 - Kural 9.2.2'deki metnin daha iyi anlaşılması için:

Topun fırlatılması olayı iki oyun hareketini kapsar; birincisi topu yakalamak ve ikincisi de fırlatmaktır. Halbuki top ile oynamak demek, topun temas noktasından sekmesi demektir.

4 - Hakem, özellikle günümüz voleybolunda topun gidiş yönü değiştirilerek yapılan plase (tip) türü hücum vuruşlarındaki kurallara uygun temaslara dikkat etmelidir. Bir hücum vuruşunda eğer top tutulmamış veya fırlatılmamışsa tiplmeye izin verildiği unutulmamalıdır. Tiplemek, tek el veya parmaklarla topa (bütünüyle file üst kenar seviyesi üzerindeyken) yavaşça hücum vuruşu yapmak demektir.

Başhakem “tiplmeleri” yakından dikkatle izlemelidir. Eğer top böyle bir tiplmeden hemen sonra sekmezse ve topa el tarafından eşlik edilmişse ya da top fırlatılmışsa bu bir hatadır ve cezalandırılmalıdır.

5 - Oyuncuların blok hareketlerine dikkat edilmelidir, eğer oyuncu rakipten gelen topu sadece karşılamaz ve onu tutarsa (veya kaldırır, iterse, taşırırsa, fırlatırsa, eliyle eşlik ederse) bu hareket kural dışıdır. Böyle bir durumda hakem bu bloğu “tutulmuş top” olarak değerlendirmelidir (Bu durum abartılmamalıdır).

6 - Bir takımın dört farklı pozisyonda birinci vuruş hakkı vardır (Takımın üç vuruşundan birinci vuruş olarak sayılanlar):

- 6.1 Servis karşılama vuruşu
- 6.2 Hücum karşılama vuruşu (sadece smaç değil, her tür hücum vuruşu karşılaması. bkz K-13.1.1)
- 6.3 Rakibin bloğundan gelen topa yapılan vuruş
- 6.4 Takımın kendi bloğundan gelen topa yapılan vuruş

7 - Uluslararası müsabakaların ruhuna uygun olarak ve daha uzun ralliler ile seyir zevki daha yüksek oyun hareketlerini teşvik etmek amacıyla sadece çok bariz kural dışı uygulamalar ve oyun hareketi hatalarında düdük çalınacaktır. Bu nedenle bir oyuncu topla oynamak için çok uygun bir pozisyonda değilse başhakem topla oynama hatalarıyla ilgili kararlarında daha esnek bir değerlendirme içinde olacaktır.

Örneğin:

- 7.1** Pasör, topla oynamak için koşuyorsa veya pas atmak amacıyla topa yetişip çok çabuk bir hareketi gerçekleştirdikten sonra topa ulaşarak pas atmak zorunda kalmışsa
- 7.2** Top, bloktan veya başka bir oyuncudan sektikten sonra oyuncular top ile oynamak amacıyla koşarak veya çok seri bir hareket yaparak topla oynayacaksa
- 7.3** Takımın birinci vuruşlarında oyuncunun topu tutup atmadığı veya fırlatmadığı durumlar haricinde takımın birinci vuruşu serbestçe yapılabilir.

KURAL 10 - FİLEDEKİ TOP

KURAL 11 - FİLEDEKİ OYUNCU

1 - Kural 10.1.2, oyuncuya topun rakip takımın serbest bölgesinden geriye çevrilmesi hakkını verir. Yardımcı hakem ve çizgi hakemleri bu kuralı çok iyi bilmeli ve maç esnasında bu tür pozisyonları hemen fark ederek oyuncuya, topu kendi oyun sahasına geri çevirmek için gerekli pozisyonu yaratmaya yönelik uygun yer değiştirme hareketlerini yapmalıdır.

Eğer top, geçiş boşluğu içinden file dikey düzlemini geçerek rakibin serbest bölgesine giderse ve bir oyuncu da bu topa yetişip geriye doğru çevirme teşebbüsünde bulunurken topa temas ederse hakemler hemen hata için düdük çalıp “hariç top” işareti vermelidirler.

2 - Oyuncunun file teması ile ilgili kurala dikkatinizi çekeriz. Oyuncunun, top ile oynama hareketi esnasında, filenin antenler arasında kalan kısmına teması hatadır. Top ile oynama hareketi; daha birçok hareket de dahil olmak üzere sıçramayı, vuruşu (veya teşebbüsü) ve bir sonraki yeni oyun hareketi için dengeli düşüşü kapsar.

Topla oynama hareketi; topa yakın oyuncuların, topla oynamak için yaptıkları her türlü harekettir. Aşağıdaki durumlara dikkat edilmelidir:

Eğer bir oyuncu, kendi oyun alanında bir oyun pozisyonundayken rakipten gelen top fileye çarpar ve filenin bu oyuncuya temas etmesine neden olursa (K-11.3.3) bu durum hata olarak değerlendirilmez.

Bir oyuncunun saçının fileye teması: Bu durum sadece rakibin topla oynama hareketini etkilerse veya ralliyi yarıda keserse hata olarak değerlendirilmelidir (örn: bir oyuncunun saç örgüsünün, at kuyruğunun fileye takılması ve dolanması).

3 – Eğer bir oyuncu filenin dış kısımlarına (filenin antenler dışındaki kısımlarına, kablolar, direklere, vb.) temas ederse bu temas filenin yapısal bütünlüğünü bozmadığı sürece hata olarak değerlendirilmez.

4 – Ayak ile rakibin oyun alanına girildiğinde ayağın bir kısmı orta çizgiye temas halinde veya orta çizginin üzerindeyse bu durum bir hata teşkil etmemektedir.

5 – Üst düzey takımların katıldığı müsabakalarda file yakınındaki oyun, temel derecede büyük önem taşır ve bu nedenle hakemlerin, özellikle topun blok oyuncularının eline temas ederek oyun alanının dışına gittiği durumlarda çok dikkatli olması gerekir.

Ayrıca hakemler oyuna müdahaleler konusunda dikkatli olmalıdırlar. Oyun hareketi esnasında filenin antenler arasında kalan kısmına oyuncu tarafından yapılan temas topla oynama teşebbüsü veya topla oynayacakmış gibi yapma hareketi (topla oynama feyki) anında meydana gelmiş ise bu bir FİLE HATASIDIR. Topun fileden doğal olarak geri sekmesi, filenin diğer tarafındaki oyuncunun fileye doğru yaptığı kasıtlı hareket sebebiyle etkilenirse bu bir oyuna müdahale hatasıdır. File tutulup çekilerek topun file vasıtasıyla fırlatılması (sapan atışı) da bir oyuna müdahale hatasıdır. Bir oyuncunun, rakibinin topla oynamak için kurallara uygun olarak topa ulaşma hareketini engellemesi de rakibin oyununa müdahale hatasıdır. Temas ya da tutunma sonucunda fileyi direklere bağlayan ipleri koparmak da rakibin oyununa müdahale hatası olarak değerlendirilir.

6 - İki hakemin işbirliği halinde çalışmasını kolaylaştırmak için iş bölümü aşağıdaki şekilde olmalıdır: **Filedeki tüm oyun süresi boyunca; başhakem öncelikli olarak topa ve topun gidiş yönüne, yardımcı hakem ise her iki takım tarafından gerçekleştirilebilecek file teması hatalarına odaklanmalıdır.**

KURAL 12 - SERVİS

1 - Servise izin vermek için servis atacak oyuncunun servis vuruşuna hazır olup olmamasına bakılmaz, sadece topa sahip olup olmadığına bakılır. Başhakem servis iznini derhal vermelidir. FIVB Dünya ve Resmi Müsabakalarında normal oyun akışı içinde (oyuncu değişikliği, yaptırım, vb. olmadığı durumlarda) bir önceki rallinin bitimi ile servis vuruşunun gerçekleştirilmesi arasında 15 saniyelik süre idealdir.

2 - Başhakem servis düdüğü çalmadan önce TV'de görüntü tekrarı olup olmadığını kontrol etmeli ve buna göre gerekiyorsa düdüğünü geciktirmelidir (her sette en fazla 8 kez ve her seferinde 7 saniyeden fazla olmamak üzere).

3 - Başhakem ve ilgili çizgi hakemi; servis atan oyuncunun, servis vuruşu anında veya sıçrayarak atılan bir servis için sıçradığındaki pozisyonuna dikkat etmelidir. Bir hata yapıldığında çizgi hakemi başhakeme derhal işaret vermeli ve başhakem de hemen düdük çalmalıdır. Servis atacak oyuncu, servis hareketine servis bölgesi dışından başlayabilir, fakat vuruş anında tamamen servis bölgesi içerisinde olmak zorundadır (veya son sıçramasını tamamen servis bölgesi içerisinde yapmış olmalıdır).

4 - Servis atışı yapılırken başhakemin servis atan takımı, yardımcı hakemin de servis karşılayan takımı izlemesi gerekir.

5 - Eğer servis atacak oyuncu, oyunu geciktirme amacıyla servis bölgesine makul bir sürede gelmiyorsa ya da top toplayıcıdan gelen topu almıyorsa bu durum oyuncunun oyunu geciktirme niyetidir ve takıma geciktirme yaptırımı uygulanır. Bununla birlikte, karıştırılmaması gereken bir diğer konu ise 8 saniyelik sürenin "başhakemin servis düdüğünden sonra" hemen sonra sayılmaya başlanmasıdır.

6 - Başhakem; servisin kullanılması esnasında servis kullanan takımın bir oyuncusu ya da oyuncularının kollarını sallayarak, sıçrayarak, yanlara hareket ederek servis atan oyuncuyu ve topun geliş yolunu görmelerini engelleyerek bir perdeleme yapıp yapmadıklarına dikkat etmelidir (oyuncu hareketlerinin/pozisyonlarının perdelemeye yol açabilmesi için her iki kriter de gerçekleşmelidir). Eğer kullanılan servis vuruşundan sonra topun izlediği yol, topun tamamı file dikey düzlemini geçerek rakibin oyun boşluğuna geçinceye kadar görülebiliyorsa bu bir perdeleme olarak değerlendirilemez.

KURAL 13 - HÜCUM VURUŞU

1 - Geri hat oyuncusunun ve liberonun hücum vuruşunu kontrol ederken sadece hücum vuruşunun tamamlanması durumunda hata yapılmış olunacağını bilmek önemlidir (Hücum; top, file dikey düzlemini bütünüyle geçtiğinde ya da rakip oyuncuların birine temas ettiğinde tamamlanır).

KURAL 14 - BLOK

1 - Blokçunun, aşağıdaki koşullara uymak koşuluyla ellerini file üzerinden uzatarak rakip oyun boşluğundaki her topa blok yapma hakkı vardır:

* Böyle bir topun, rakip takımın birinci ve ikinci vuruşundan sonra blokçuların oyun alanına doğru yönlendirilmiş olması ve

* Fileye, kendi oyun boşluğu içinde topla oynayabilecek ve oyunu devam ettirebilecek yakınlıkta hiçbir oyuncunun olmaması gerekmektedir.

Bununla birlikte, şayet rakip takımın bir oyuncusu topun yakınındaysa ve muhtemelen topla oynayacaksa rakip oyuncunun hareketi öncesinde veya esnasında yapılan blok teması, rakibin oyununu engellemesi nedeniyle hatadır.

Bir takımın üçüncü vuruş hakkını kullanmasından sonra her topa rakibin oyun boşluğunda blok yapılabilir.

2 - File dikey düzlemini geçmeyecek ve rakip takıma doğru yönelmeyecek olan vuruşlar veya takım vuruşlarında (hücum vuruşu olmayan birinci veya ikinci vuruşlar) üçüncü vuruş yapılmadan filenin ötesindeki topa blok yapılamaz.

3 - Şayet blokçulardan bir tanesi ellerini file üzerinden rakip oyun boşluğuna geçirir ve blok yapmak yerine topa vurursa bu bir hatadır ("file üzerinden" ifadesinin anlamı; rakibin oyun boşluğuna, file üzerinden ellerin uzatılması demektir).

4 - Top, vücudun herhangi bir yerine dokunabildiğinden, blok esnasında, eğer top aynı hareket sürecinde ayağa temas etmiş olsa bile bu temas hata ve bir vuruş değil, blok temasıdır.

KURAL 15 - KURALLARA UYGUN OYUN DURAKLAMALARI

1- Mola ve Teknik Mola

1.1- Koç mola talep ettiğinde resmi mola el işaretini yapmak zorundadır. Şayet koç sadece ayağa kalkar, sözlü olarak söyler veya zile basarsa hakemler molaya izin vermeden veya molayı reddetmeden önce koçun gerçekten mola isteme niyetinde olup olmadığından emin olmalıdır. Eğer mola talebi reddedilirse başhakem böyle bir durumda, oyunu geciktirme niyetinin olup olmadığını değerlendirmeli ve gerekirse takıma kurallara uygun geciktirme yaptırımı uygulamalıdır.

1.2- Skor hakeminin, sette önde giden takım 8. ve 16. sayılara ulaştığında zile basarak her bir Teknik Mola'yı işaret etmesi gerekir (Yardımcı hakemin bunda sorumluluğu yoktur). Skor hakemi ayrıca teknik molanın bitimini de zile basarak işaret etmelidir.

2- Oyuncu Değişikliği Prosedürü

2.1 Yardımcı hakem, yazı masası ile direk arasında durur ve yazı hakemi, oyuncu değişikliğinin kurallara uygun olmadığını gösteren bir işaret (kolları çapraz sallayarak) yapmazsa değişiklik yan çizgide yapılır.

Birden fazla oyuncu değişikliği yapılması durumunda yardımcı hakem, yazı hakeminin önceki oyuncu değişikliğini kayıt ettiğini belirten el işaretini bekleyecek ve sonrasında diğer oyuncu değişikliği işlemine geçecektir.

Bilgisayar kullanılan (elektronik müsabaka cetveli tutulan) müsabakalarda, bilgisayar yazılımı kurallara uygun olmayan oyuncu değişikliği gerçekleşmesini engeller ve oyuncu değişiklikleri müsabaka cetveline otomatik olarak kaydedilir. Bu nedenle yardımcı hakem sadece gecikmelere neden olan olağandışı durumlarda oyuncu değişikliklerine müdahale eder.

Dikkat edilmesi gerekir ki oyuncu değişikliği talebi, müsabaka cetvelinin kaydediliş şekline (bilgisayarlı veya bilgisayarsız) bakılmaksızın her zaman oyuncuların oyuncu değişiklik bölgesine girdikleri anda gerçekleşir.

2.2 - Birden fazla oyuncu değişikliği sadece belli bir sıra dahilinde yapılabilir. İlk olarak bir çift oyuncu; bir oyuncu alanını terk ederek oyun sahasının dışına çıkar, diğeri oyun alanına girer. Sonra diğerleri aynı şekilde değiştirilir. Yazı hakemine oyuncuları tek tek kontrol etmesi ve değişiklikleri kayıt etmesi için süre verilmelidir. Buna rağmen eğer birden fazla oyuncu değişikliği talebi esnasında herhangi bir oyuncu, oyuncu değiştirme bölgesine yakın ve oyun alanına girmek için hazır bir durumda değilse bu oyuncu değişikliği hiçbir ceza verilmeden reddedilir. Bu nedenle, birden fazla oyuncu değişikliği yapılırken, oyuna girecek yedek oyuncu, kendisinden önceki oyuncu değişikliğinin yapılmasına kadar oyuncu değiştirme bölgesi dışında beklemelidir.

Yine, bilgisayar kullanılan (elektronik müsabaka cetveli tutulan) müsabakalarda; talep edildiği takdirde, aynı anda birden fazla oyuncu değişikliği yapılmasına izin verilerek oyunun hızlanması sağlanır. Yardımcı hakem birden fazla oyuncu değişikliği yapılması konusunda esnek davranarak değişikliklere izin vermelidir.

2.3 - Oyuncuların hızlı ve sakin hareket etmesini sağlamak çok önemlidir. Yeni oyuncu değişikliği sisteminin amacı, maçın akışını sürdürmek ve oyuncu değişikliği işleminde oluşacak gecikmeleri önlemektir.

Yeni sisteme göre, yedek oyuncunun maça girmeye hazır olmaması nedeniyle uygulanacak geciktirme yaptırımları en aza indirilecektir.

Oyuna girecek oyuncu, eğer kuralda belirtildiği şekilde oyuna girmeye hazır değilse düdük çalmamak veya zili kullanmamak yardımcı hakem veya yazı hakeminin sorumluluğundadır. Bu durum, eğer gecikmeye sebep olmamışsa oyuncu değişikliği talebi herhangi bir ceza uygulanmaksızın yardımcı hakem tarafından reddedilir.

3 - Sakatlanma durumunda hakemler oyunu durdurmalı ve sağlık ekibinin oyun alanına girmesine izin vermelidir. Bir oyuncu sakatlanırsa ve oyun alanını terk etmek zorunda kalırsa öncelikle normal oyuncu değişikliği prosedürü uygulanır; eğer bu mümkün değilse sakatlanmaya bağlı olarak yapılacak istisnai oyuncu değişikliği, oyuncu değişikliği limitlerinin dışında ve sakatlanma anında oyun alanında olmayan herhangi bir oyuncunun, sakatlanan oyuncunun yerine girmesiyle takım tarafından serbestçe yapılabilir.

Hakemler “kurallara uygun olmayan oyuncu değişiklikleri” ile “kurallara uygun olmayan oyuncu değişikliği talebi” arasındaki farkı *(bir takım kurallara uygun olmayan bir değişiklik yapmışsa ve yazı hakemi veya yardımcı hakem de bunun farkına varamamış ve oyun yeniden başlatılmışsa – Kural 15.9) - (kural dışı bir oyuncu değişikliği talep edildiğinde yazı hakemi veya yardımcı hakem bu talebin kural dışı olduğunu fark etmişse - Kural 16.1.3)* ve hangisinin reddedilip gecikme yaptırımı ile cezalandırılacağını net bir şekilde ayırmalıdır.

4 - Set başlamadan önce oyuncu değişikliği talebinde bulunulmasına izin verilir ve bu değişiklik, o set için kurallara uygun oyun duraklaması olarak kaydedilmelidir. Bu durumda koç, oyuncu değişikliği talep etmek için resmi el işaretini yapmalıdır.

5 – Hakemlerin, "Kurallara Uygun Olmayan Duraklama Talepleri" başlıklı Kural 15.1.1'i dikkatlice inceleyerek tam olarak öğrenmeleri gerekir.

- “Kurallara uygun olmayan talep” ne demektir?
- Ne tip durumlardır?
- Böyle durumlarda takip edilecek işlemler nedir?
- Şayet takım aynı maç içerisinde kurallara uygun olmayan bir talebi tekrar ederse ne yapılmalıdır?

Yardımcı hakem; kurallara uygun olmayan bir talebin, müsabaka cetvelindeki özel yere kayıt edilmesini sağlamalıdır.

6 - Skor hakemi, libero değişimlerini –ve olursa yeniden libero belirleme işlemini- bu iş için özel olarak hazırlanmış olan ayrı bir kağıda kaydeder (R-6). Böylece libero ile değişen oyuncuların numaraları daima kayıt altında olacaktır. (Elektronik müsabaka cetvelinin kullanıldığı durumlarda yazı ve skor hakemleri, libero değişimlerini fark etmek ve kaydetmek için işbirliği yapmalıdır)

7- Tamamlanmış bir ralli ile bir sonraki rallinin başlangıcı arasında reddedilmiş ve geciktirme yaptırımı uygulanmış bir oyun duraklaması talebi varsa bir sonraki tamamlanmış rallinin bitiminden önce aynı duraklama esnasında bir kez daha herhangi bir oyun duraklaması talebinde bulunulmasına izin verilmez. Örnek: Takım, servis düdüğünden sonra bir mola talebinde bulundu; oyun durdu ve geciktirme uyarısı veya geciktirme ihtarı yaptırımı uygulandı. Takım artık, maç yeniden başlamadan, başka bir mola talebinde veya bir oyuncu değişikliği talebinde bulunamaz (sakatlık nedeniyle uygulanan istisnai oyuncu değişikliği hariç).

KURAL 16 - OYUNU GECİKTİRMELER

1 - Hakemin geciktirme ile ilgili tüm prensipleri, geciktirme türlerini ve yaptırımlarını çok iyi bilmesi gerekir. Ayrıca hakem, kurallara uygun olmayan bir talep ile geciktirme arasındaki farkı da tam olarak ayırt edebilmelidir. **GEÇİKTİRME YAPTIRIMI İÇİN OYUNDAKİ KAPTAN ÇAĞRILMAMALIDIR.**

Daha birçok örneğin yanında, kurallara uygun olmayan oyun duraklaması talepleri temel olarak şunlardır:

- Top oyundayken veya servis düdüğü anında veya sonrasında yapılan talep
- Yetkili olmayan bir takım mensubu tarafından yapılan talep
- Oyundaki bir oyuncunun sakatlanma/hastalanma durumu hariç, aynı duraklama esnasında (bir sonraki tamamlanmış rallinin bitiminden önce) bir takım tarafından yapılan oyuncu değişikliğinden sonra yine aynı takım tarafından yapılacak ikinci bir oyuncu değişikliği talebi
- Müsaade edilen mola ve oyuncu değişikliği sayısı bittikten sonra yapılan talep

Eğer oyun, kurallara uygun olmayan bir oyun duraklaması talebi nedeniyle gecikmişse bu durum bir geciktirme olarak değerlendirilmeli ve müsabaka cetveline kaydedilmelidir. Bu noktada; takımın, geciktirme sayılmayacak bir kurallara uygun olmayan oyun duraklaması talebi gerçekleştirme hakkı devam eder.

Daha birçok örneğin yanında, geciktirme aşağıdaki hareketleri kapsar:

- İlkini türüne bakılmaksızın herhangi bir kurallara uygun olmayan oyun duraklaması talebini tekrarlamak
- Kurallara uygun olmayan bir oyuncu değişikliği talep etmek ve hatanın servis düdüğünden önceki bir zamanda fark edilmesi
- Ayakkabı bağlamak için hakemden izin istemek
- Geç libero değişimini tekrarlamak (liberonun servis düdüğünden sonra ama servis atışından önce girmesi)
- Herhangi bir kasıt içerdiği düşünülen yer silici talepleri

2 - Hakemler, takımların isteyerek ya da istemeyerek yaptığı tüm geciktirmeleri engellemelidir.

Gecikmelerin çoğu yer silici talebi nedeniyle gerçekleşmektedir ve bunun sebebi yer silicilerin aktif olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle hakemler, yer silicileri maçtan önce bilgilendirmeli ve her ralli sonrası oyun alanına girmeleri gerektiği konusunu hatırlatmalıdır. Yer silicilerin hızlı ve uyanık olması sayesinde oyuncuların yer silici talebi azalacak ve geciktirme uyarı/ihtarları minimum düzeye inecektir. Başhakem maç boyunca yer silicileri denetleyici rolde olmalıdır ve oyuncuların yer silici talep etmesine fırsat tanımamalıdır. Bununla birlikte; oyuncuların, yer siliciye ıslak bölgenin tam olarak neresi olduğunu göstermesi kabul edilirken oyuncular tarafından yapılan yer silici taleplerinin, açık bir şekilde oyunu geciktirme niyetiyle yapılıp yapılmadığına karar vermek ve bununla ilgili yaptırım uygulamak başhakemin sorumluluğundadır.

3 - Zeminin silinmesi

Yürürlükteki işlemlerin temel amacı oyuncuların sakatlanmasını önlemek, oyunun normal akışını sağlamak ve oyuncuları zemini silme zorunluluğundan kurtarmaktır. Yeni sistemde paspaslı yer siliciler kullanılmamakta, yalnızca hızlı yer siliciler kullanılmaktadır.

3.1. Yer siliciler ve malzemeleri

3.1.1. Yer Siliciler

Her bir oyun alanında 2 silici x 2 oyun alanı = 4 yer silici

Yer silicilere ciddi bir eğitim verilmelidir ve eğer bunlar tecrübeli voleybol oyuncularından oluşturulursa daha da yararlı olurlar.

3.1.2. Yer Silicilerin Malzemeleri

- 8 adet emici havlunun (En az 40 x 40 cm ve en fazla 40 x 80 cm ebadında) 4 tanesi (2 - 2) hazır olarak yazı masasının yanına yerleştirilmeli ve 4 (2 - 2) tanesi de küçük sandalyelere oturan silicilerde olmalıdır.

3.1.3. Silicilerin yerleşimi

3.1.3.1 Her bir oyun alanı için 1 hızlı silici (toplam 2 adet) yardımcı hakemin arkasında topunun üzerinde oturmalıdır (ıslak yere koşmaya hazır durumda).

3.1.3.2 Yer silicileri, duruş yerleri neresi olursa olsun oyun alanının etrafındaki reklam panellerinin ve özellikle başhakem sehпасının arkasındaki reklam panelinin görünmesini engellemeye dikkat etmelidirler.

3.2. Oyun alanının paspaslanması

FIVB, Oyunun devamlılığını sağlamak ve geciktirme taktiklerini önlemek amacıyla aşağıdaki kararları almıştır:

3.2.1. Maç içinde, top oyun dışı olduğunda (ralliler arasında), gerekirse

3.2.1.1 Hızlı silici, her zaman zemindeki ıslak bölgeyi sezecek, elini kaldırıp ıslak bölgeyi işaret edecek ve de rallinin sona ermesini bekleyecektir. Hakemin, topun oyun dışı olduğunu ilan eden düdüğünden hemen sonra, sadece ellerini kaldırmış siliciler (iki havlu ile) çok hızlı bir şekilde ıslak bölgeye gitmelidir. Yardımcı hakemin arkasında oturan hızlı silici, her iki oyun alanının da ön bölgesine dikkat edecektir.

Isınma bölgeleri tarafında oturan 2 hızlı silici hakemin, topun oyun dışı olduğunu ilan eden düdüğü çalmasından hemen sonra çok çabuk bir şekilde ıslak bölgeye gitmek için kendi taraflarındaki oyun alanlarının arka bölgesine sürekli olarak dikkatle bakmalıdırlar. Eğer görevli olan bir silici için birden fazla ıslak bölge varsa ön bölge içindeki ıslak bölge birinci öncelik hakkına sahiptir. Arka bölge içinde veya oyun alanı dışındaki ıslak bölgeler ise ikinci öncelik hakkına sahiptir.

3.2.1.2 Hızlı silme işleminden hemen sonra, hızlı silici(ler) en kısa yoldan oyun alanını çabuk bir şekilde terk ederek ayrı ayrı kendi yerlerine dönmelidirler.

3.2.1.3 ıslak bir bölgenin silinmesi için toplam zaman 6 - 8 saniye arasında olmalıdır. Bu da hakemin ralliyi sona erdiren düdüğü ile bir sonraki servis için başhakemin düdüğü arasındaki zamandır. Siliciler oyunu geciktirmeye sebep olmamalıdırlar.

3.2.1.4 Hakemlerin, silicilerin operasyonları ile ilgisi yoktur. Bununla beraber, oyun geciktiğinde veya silicilerin görevlerini gerektiği gibi yapmadıkları zamanlarda, başhakemin onları ikaz etme yetkisi vardır.

3.2.1.5 Oyuncuların ve koçların silicilerden ıslak bir bölgeyi silmesini talep etme hakları yoktur ve de siliciler görevlerini yaparken onlara müdahale edemezler. Oyuncuların, zeminin silinmesi amacıyla oyunu geciktirmesi takımın bir "geciktirme uyarısı" görmesine neden olur. Bu hareketi aynı takımın herhangi bir oyuncusunun tekrarlaması ise takımın "geciktirme ihtarını" görmesine neden olur. Bu yaptırım kişiye değil, takıma uygulanır. Bir molayı takip eden ve maçın sürdürülebilirliğini engelleyecek şekilde zemin ıslaklığına neden olan hareketler de bir geciktirme yaptırımı gerektirir.

Bazı uluslararası organizasyonlarda farklı yer silme sistemleri kullanılabilir.

5.3 - Oyuncuların Sorumlulukları

Eğer oyuncular, riskleri kendilerine ait olmak üzere, kendi küçük havluları ile zemini siliyorsa başhakem oyuncuların silme işlemi bitirmesini veya doğru pozisyonlarında olmasını beklemeyecektir. Servis vuruşu anında, yeri silen oyuncular doğru pozisyonlarında değilse hakem pozisyon hatası düdüğü çalacaktır.

KURAL 18 - FASILALAR VE SAHA DEĞİŞİMİ

- 1 – Oyuncular, set aralarında maç topları dışındaki topları kullanarak serbest bölgede ısınabilirler.
- 2 - Set aralarında beş top da 1, 2, 4, 5 ve 6 numaralı top toplayıcılarda kalmalıdır. Top toplayıcıların, bu topları ısınmak amacıyla oyunculara verme yetkisi yoktur. Netice seti öncesinde setteki ilk servisi atacak oyuncuya topu yardımcı hakem verir. Molalarda, oyuncu değişikliklerinde ve netice setinde 8. sayıda yapılan saha değişimi esnasında yardımcı hakem topu almaz. Top, top toplayıcılarda kalır.
- 3 - Takımlar her setin sonunda başhakemin saha değişim işaretini takiben tek bir grup halinde yer değiştirmelidir.

KURAL 19 - LİBERO

- 1- Bir takımın iki liberosu olduğu durumlarda aktif liberonun adı, en geç koç müsabaka cetvelini imzalamadan önce, libero için özel olarak ayrılmış iki satırdan birincisine yazılmalıdır.
- 2- Eğer koç aktif liberoyu ikinci libero ile değiştirmek isterse uygulanacak prosedür liberonun normal yer değişikliği prosedürü gibidir. Hatalı libero değişimlerinin sonuçları kurallara uygun olmayan oyuncu değişiklikleri gibidir.
- 3- Aktif liberonun sakatlanması durumunda ve eğer takım listesinde ikinci libero yoksa veya ikinci libero da (artık as duruma geçmiş olan) sakatlanmışsa koç, yeniden belirleme anında oyun alanında olmayan oyunculardan birini (liberonun yer değiştirmiş olduğu oyuncu dışında) yeni libero olarak belirleyebilir (Kural 19.4.2).

Eğer yeniden belirleme sakatlanmadan hemen sonra yapılırsa liberonun yer değiştirmesinde olduğu gibi benzer bir işlem uygulanır, ya da, eğer yeniden belirleme sakatlanmadan daha sonra yapılırsa oyuncu değişikliğine benzer bir işlem uygulanır. Bu işlem, koçun ve oyundaki kaptanın hakemlerden birisiyle iletişim kurarak değişim kararını onayladığını belirtir yönde küçük bir formaliteyle gerçekleştirilmelidir.

- 4- Sakatlanmış bir oyuncunun istisnai değişiklikle değiştirilmesi ile yeni libero belirlenmesi arasındaki farka dikkat edilmelidir. Bir oyuncu sakatlandığında ve kurallara uygun olarak değiştirilme ihtimali bulunmadığında, sakatlanmış oyuncu için, sakatlanma anında oyun alanında olmayan bir oyuncu (libero ve yer değiştirdiği oyuncu hariç) ile istisnai değişiklik yapılabilir. Bu uygulamayı, yeniden belirleme anında oyun alanında olmayan bir oyuncunun (liberonun yer değiştirdiği oyuncu ya da daha önce oyuna devam edemeyeceği belirtilen asıl libero dışında kalan) yeniden libero olarak belirlenmesi durumuyla karşılaştırın.

Unutmayın ki liberonun yeniden belirlenmesi, koçun kullanmak isteyip istemeyeceği bir seçenektir.

- 5- Kural 19.3.2'nin daha iyi anlaşılabilmesi için hakemler; yazı hakeminin, servis sırasının ihlal edildiğini servis vuruşundan hemen sonra belirttiği Kural 25.2.2.2'nin metni ile skor hakeminin hatalı libero değişimlerini hakemlere "servis vuruşuna değinmeksizin" işaret ettiği Kural 26.2.2.2'nin metni arasındaki farka dikkat etmelidir. Bu demektir ki skor hakemi, hatalı bir libero değişiminin olduğunu fark ettiği anda hakemlere bunu derhal bildirmelidir ve Kural 7.7.2 sadece, skor hakeminin bu bildirim yapmayı atladığı ve bir (ya da birden çok) rallinin oynandığı durumlarda uygulanmalıdır.

- 6- FIVB müsabakalarında, sakatlanmış bir liberonun bir sonraki maçta tekrar libero olarak oynayabilmesine özel şampiyona Kontrol Komitesi tarafından karar verilecektir.

- 7- Hakemler, takımların tek liberoya sahip olduğu durumlarda liberonun "oynayamayacak duruma gelmesi" ile "oynayamayacak olduğunun bildirilmesi" arasındaki farkı iyi bilmelidirler. İlk durum, takımdan

bağımsız olarak oyunun akışı içinde gerçekleşir ve libero oyuna devam edemez (sakatlık, vb.); ikinci durumda ise liberonun müsabakaya devam etmeyeceğinin/edemeyeceğinin bildirimi takımın bir kararıdır (Liberonun herhangi bir nedenle oyuna devam etmeyeceği/edemeyeceği; koç, koçun yokluğunda bu görevi yürütmek için başhakem tarafından izin verilen yardımcı koç veya oyundaki kaptan tarafından belirtilebilir). İlk durumda, yani libero oynayamayacak duruma geldiğinde, derhal yeni bir libero belirlenir ve bu libero oyuna doğrudan dahil olabilir. Diğer bir yandan; ikinci durumda ise, yani oyunda olan liberonun oynayamayacak olduğu takım tarafından bildirildiğinde oyun alanına öncelikle liberonun değiştiği oyuncu döner, yeniden belirlenen libero ise oyun alanına ancak tamamlanmış bir ralliden sonra girebilir.

KURAL 20 - DAVRANIŞ KOŞULLARI

KURAL 21 - HATALI DAVRANIŞ VE YAPTIRIMLARI

1 - Kural 21.2.1'e göre; katılanların aynı zamanda Kontrol Komitesi üyelerine, kendi takım arkadaşlarına ve seyircilere karşı da saygılı ve nazik davranışlar sergilemek zorunda olduklarını hatırlatmak önemlidir.

Eğer koçun (veya oturma sıralarında oturan herhangi bir takım görevlisinin) davranışları ve tepkileri Kural 21'de belirtilen disiplin limitlerini aşarsa başhakem tereddüt etmeksizin uygun yaptırımları uygulamak zorundadır. Bir voleybol müsabakası oyuncuların sportif gösterisidir, oturma sıralarında oturan takım görevlilerinin değildir. Hakemler aksi davranışları görmezden gelmemelidir.

Son zamanlarda meydana gelen örnek olayların sonucu olarak, FIVB Hakem komisyonunun talimatlarına göre koçun (veya oturma sıralarında oturan herhangi bir takım görevlisinin) oyun aksiyonlarına aşırı tepkileri veya şova yönelik gösterileri ya da koçun (veya oturma sıralarında oturan herhangi bir takım görevlisinin) Jüri Masası veya diğer FIVB resmi görevlilerine agresif ve aşağılayıcı biçimde uygunsuz tarzdeki davranışlarına başhakem, yaptırım tablosuna göre katı ve sert yaptırımlar uygulamak zorundadır. **Görsel şölen; voleybolun görsel sportif aksiyonlarıyla izleyici kitlesini heyecanlandıran ana amacından uzaklaştırarak oyun dışı ve çevresel faktörleri değil, oyun alanında oynanan oyunu içermelidir. Koçlar gösterinin bir parçası değildir!**

2 - Kural 21.1'de küçük hatalı davranışlardan bahsedilmekte olup bu tür davranışlarda yaptırım uygulanmaz. Takımların yaptırım uygulanacak düzeye gelmelerini engellemek başhakemin görevidir. Müsabakanın devamında uygulanabilecek daha ciddi yaptırımları engellemek adına hakemlerin "küçük hatalı davranışları" kontrol altında tutmak için kişiliklerini kullanmaları çok önemlidir.

3 - Takım üyelerinin yaptırıma yol açan hatalı davranışlarında başhakem tarafından yapılacak uygulamalar:

3.1 - Oyun alanındaki bir takım üyesine

Şayet yaptırım gerektiren hatalı bir davranış varsa başhakem önce düdüğünü çalar (genelde top oyun dışı olduğunda, ancak hatalı davranış ciddiye mümkün olan en kısa sürede). Ardından cezalandırılacak oyuncuya hakem sandalyesine yaklaşmasını belirtir. Oyuncu sandalyenin yanına geldiğinde başhakem uygun kartı(ları) göstererek İngilizce/Türkçe:

"Size ihtar cezası veriyorum çünkü..." ya da oyundan çıkarıyorum/diskalifiye ediyorum çünkü..." der.

Yardımcı hakem bu yaptırım bilgisini alır ve derhal yazı hakemine ilgili yaptırımı müsabaka cetveline kaydetmesi talimatını verir.

Eğer yazı hakemi müsabaka cetvelindeki bilgilere dayanarak başhakemin verdiği kararın yaptırım tablosuna aykırı olması nedeniyle Voleybol Oyun Kuralları'na uygun olmadığını belirlerse bunu derhal yardımcı hakeme bildirmesi gerekir. Yardımcı hakem de yazı hakeminin verdiği bilgiyi incelemeli ve hatalı bir karar verildiğini teyit ettikten sonra başhakemi derhal bilgilendirmelidir. Başhakem bunun üzerine önceki kararını düzeltmek zorundadır.

3.2 - Oyun alanında olmayan bir takım üyesi için

Başhakem düdüğünü çalıp oyundaki kaptanı hakem sandalyesinin yanına çağırır ve uygun kartı(ları) göstererek İngilizce/Türkçe "... no'lu oyuncuya (veya koça, yardımcı koça, masöre) ihtar cezası veriyorum (veya oyundan çıkarıyorum/diskalifiye ediyorum" der. Oyundaki kaptanın cezalandırılan takım üyesini bilgilendirmesi ve cezalandırılan oyuncunun da ayağa kalkıp elini havaya kaldırarak cezayı aldığını işaret etmesi gerekir.

Başhakem; kartı (veya kartları) takım üyesinin eli havadayken açıkça göstererek takımların, yardımcı hakemin, yazı hakeminin ve seyircilerin yaptırım anlamalarını sağlamalıdır.

3.3 - Setler arasındaki yaptırımların uygulanması:

Takıma "ihtar" yaptırımı uygulanacaksa başhakem bir sonraki setin başlangıcından önce kartını (kırmızı kart) göstermelidir.

Oyundan çıkarma veya diskalifiye yaptırımı uygulanacaksa başhakem (takımın ikinci kez cezalandırılmasını önlemek için) koçun bilgilendirilmesi amacıyla derhal oyundaki kaptanı çağırmalı ve hatalı oyuncu, gösterilecek kart ve uygulanacak yaptırım hakkında bilgi vermelidir. Bunu takiben setin başında kart (oyundan çıkarma için sarı ve kırmızı kart aynı elde birlikte - diskalifiye için ayrı ellerde) gösterilmelidir.

4 - Oyun sırasında hakemler, disipline önem vermelidir ve oyuncuların ya da diğer takım üyelerinin hatalı davranışları için yaptırım uygularken kararlı davranmalıdır. Hakemler; görevlerinin küçük bireysel hataların peşinden koşmak değil, oyun hareketlerini değerlendirmek olduğunu unutmamalıdır.

KURAL 22 - HAKEM GRUBU VE USULLERİ

1 - Hakemler; bir hataya düdük çaldıktan sonra, yapılan hatanın ne olduğu konusunda takımları (seyircileri, tv seyircilerini, vb.) tam olarak bilgilendirmek için uluslararası resmi el işaretlerini kullanmak zorundadır (Kural 23.2 ve 28.1). Sadece resmi el işaretlerinin kullanılmasına izin verilir, başka işaretler (Ülkeye özgü veya özel el işaretleri ya da mimik ve jestler) kullanılamaz.

2 - Oyunun hızlanmasına bağlı olarak hakem hatalarını gösteren sorunlar ortaya çıkabilir. Bunu önlemek için hakem grubunun çok yakın bir işbirliği içinde olması gerekmektedir; her oyun hareketinden sonra hakemler kararlarını teyit etmek için çok hızlı ve kısa süreli olarak birbirlerine bakmalıdırlar.

KURAL - 23 - BAŞHAKEM

1 - Başhakem ekibindeki diğer hakemlerle (yardımcı hakem, yazı hakemi, çizgi hakemleri) sürekli işbirliği yapmalıdır. Başhakem, hakem heyetindeki diğer hakemlerin yetki ve sorumlulukları dahilinde çalışmalarına izin vermelidir. Başhakem aktif görevlerini ayakta durarak yerine getirmelidir.

Örneğin: Başhakem bir ralliyi bitiren düdüğünü çaldıktan sonra derhal diğer hakemlere bakmalıdır (ancak bundan sonra son kararını vererek el işaretlerini yapmalıdır):

- Başhakem, topun dahil veya hariç olduğuna karar verirken düdüğünü çaldıktan sonra topun zemine temas ettiği yere en yakın çizgiden sorumlu olan çizgi hakemine bakmalıdır (Başhakem çizgi hakemi değildir ancak ekibindeki arkadaşlarının kararlarını denetlemeye ve gerektiğinde değiştirmeye hakkı vardır).

- Başhakem, maç boyunca (eğer mümkünse her ralliden sonra ve de servis düdüğünden önce) yardımcı hakemine bakarak kendisine herhangi bir hatayı (dört vuruş, çift vuruş vb.) işaret edip etmediğini kontrol etmelidir.

2 - Harice giden topun, daha önce karşılayan takım oyuncusuna (örn: karşılayan takımın blokçusuna) temas edip etmediğini başhakem ve çizgi hakemi kontrol etmelidir. Bununla birlikte, hakem heyetindeki diğer üyelerin işaretlerini de gördükten sonra nihai kararı veren ve bunu resmi el işaretleri ile ilan eden kişi başhakemdir.

3 - Başhakem, yardımcı hakem ile yazı hakeminin idari ve kayıt işlemlerini yapabilmeleri için, yeterli zamana sahip olduklarından her zaman emin olmalıdır. Örneğin: oyuncu değişikliği talebinin kurallara uygun olup olmadığının kontrolü ve bunun kaydının yapılması için yazı hakeminin yeterli zamanı olmalıdır. Şayet başhakem, hakem heyetindeki arkadaşlarına kendi görevlerini yapmak için yeterli zamanı vermezse yazı hakemi ve yardımcı hakem maçın sonraki safhasını takip edemeyecek konuma gelebilir. Bu nedenle hakem heyeti üyelerince yapılmış birçok hatalar ortaya çıkacaktır. Şayet başhakem olayların kontrolü ve idaresi için gerekli zamanı vermezse yardımcı hakemin düdüğünü çalarak maçı durdurması gerekir.

4 - Başhakem, kendi kararını veya hakem heyetindeki diğer arkadaşlarının kararlarını değiştirebilir. Eğer başhakem bir karar verdiğinde (düdüğünü çalınmış) hakem heyetinden birisinin (yardımcı hakem, yazı hakemi, çizgi hakemi) kendi kararının aksine bir karar verdiğini görürse şunları yapabilir:

- Eğer kendi kararının doğruluğundan eminse kendi kararına sadık kalır

- Eğer kendisinin hatalı olduğunu anlarsa kararını değiştirebilir

- Eğer hataların, her iki takım oyuncularını tarafından aynı anda yapıldığını belirlerse başhakem oyunun tekrar edilmesi için işaret verir

- Eğer başhakem, yardımcı hakemin kararının hatalı olduğunu belirlerse bu kararı iptal edebilir. Örneğin: yardımcı hakem, karşılayan takım tarafından pozisyon hatası yapıldığını işaret ederse fakat bu durumda takımın pozisyonu doğru ise başhakem derhal veya oyundaki kaptanın itirazından sonra yardımcı hakemin kararını kabul etmeyip rallinin tekrar edilmesi gerektiğini belirtebilir.

5 - Şayet başhakem, hakem heyetindeki diğer hakemlerden herhangi birinin görevini yerine getiremediğini veya tarafsız olarak yapamadığını gözlemlerse onu değiştirebilir.

6 - Sadece başhakem hatalı davranış ve geciktirme yaptırımlarını uygulayabilir. Yardımcı hakem, yazı hakemi ve çizgi hakeminin böyle bir hakkı yoktur. Eğer başhakem haricindeki hakemler herhangi bir kural dışı olayın farkına varırsa hemen işaret etmeli ve başhakemin yanına giderek bu olay hakkında bilgi vermelidir. Bu tür yaptırımların uygulamasını sadece başhakem yapar.

KURAL - 24 - YARDIMCI HAKEM

1 - Yardımcı hakemin başhakemle aynı yetenek ve beceriye sahip olması gerekir: Eğer başhakem rahatsızlanıp görevini yerine getiremezse yardımcı hakem maçı yönetmek için başhakemin yerini almalıdır. Yardımcı hakem, başhakemin yokluğunda veya rahatsızlanıp görevine devam edemeyeceği durumlarda maçı yönetme yetkisini almalıdır.

2 - Karar başhakem tarafından verilmişse yardımcı hakem başhakemin resmi el işaretini tekrar etmeyecektir.

3 - Fileye yakın karşılıklı oyun hareketleri esnasında yardımcı hakem; blok oyuncularını tarafında durarak, kurallara uygun olmayan tüm file temaslarına, orta çizgi üzerinden rakip oyun alanına kurallara uygun olmayan tüm geçişlere ve kendi tarafında yer alan antene temas eden top ve oyunculara konsantre olmalıdır.

4 - Yardımcı hakemin ayrıca maç öncesi ve esnasında takımların "diziliş kağıdını" temel alarak oyuncuların doğru pozisyonda olup olmadıklarını da dikkatlice kontrol etmesi gerekir. Yardımcı hakem diziliş kontrolü yaparken hangi oyuncunun I numaralı pozisyonda (servis oyuncusu) olması gerektiğini söyleyebilecek olan yazı hakeminden yardım alır (tablet sistemi olmadığı durumlarda). Bu bilgiyi temel alan yardımcı hakem elindeki diziliş kağıdını saat yönünde çevirerek her takımın doğru dönme sırasını (dizilişini) tam olarak belirleyebilir. Pozisyonları kontrol ederken solundaki takım için II numaralı veya sağındaki takım için IV numaralı pozisyonda durmalı ve yüzünü fileye dönerek diziliş kağıdında belirtilen sırayı izleyerek I numaralı pozisyondaki oyuncudan başlamak kaydıyla diğer oyuncuların yerlerini belirlemelidir. Hiçbir şekilde oyuncuları sözlü ya da fiziksel olarak yönlendirmemelidir. Eğer oyuncunun/oyuncuların pozisyonuyla, diziliş kağıdı arasında bir çelişki varsa oyundaki kaptanı ya da koçu yanına çağırarak doğru pozisyonu teyit etmelidir.

5 - Yardımcı hakem; serbest bölge içinde, takım üyelerinin sakatlanmasına neden olabilecek hiçbir malzeme (su şişeleri, ilk yardım malzemeleri, oyuncu değiştirme tabelaları vb.) olmamasına daima dikkat etmelidir.

6 - Yardımcı hakem, molada ve teknik molada sabit bir pozisyonda kalmamalı ve aşağıdaki işlemleri sırasıyla ve düzenli bir şekilde yapacak şekilde hareketlerini ayarlamalıdır:

* Takımların kendi oturma sıralarına yakın bir yere gittiklerinden emin olur

* Yazı hakeminin çalışmasını kontrol eder

* Skor hakeminden liberoların pozisyonu hakkında bilgi alır

* Başhakeme yüzünü döner ve eğer gerekirse bilgi alır veya verir

* Mola dönüşlerinde henüz mola süresi tamamlanmadan takımların oyun alanına girme teşebbüslerini engeller ve liberonun fark edilmeyen değişim yapıp yapmadığını denetler.

YEDEK HAKEM

Aşağıdaki aktiviteler yedek hakemin sorumlulukları içindedir:

- 1- Yardımcı hakemin; yokluğu, hastalanması, görevine devam edemeyecek hale gelmesi veya başhakemin görevini üstlenmesi durumunda yardımcı hakem olarak görev yapar
- 2 - Maçtan önce ve set aralarında oyuncu değişikliği tabelalarını kontrol eder
- 3 - Zillerin çalışıp çalışmadığını kontrol eder
- 4 - Serbest bölgenin ve ceza sahasının boş olmasının temininde yardımcı hakeme yardım eder,
- 5 - Isınma sahasının içindeki, takım oturma sıralarındaki ya da varsa ceza sahasına gönderilenlerin buradaki davranışlarında disiplini kontrol ederek yardımcı hakeme yardım eder,
- 6 - Maçın başında oyuncuların anons edilmesini takiben dört maç topunu getirir, yardımcı hakeme verir.
- 7 - Maçın başında takımların dizilişlerinin yardımcı hakem tarafından kontrol edilmesinin ardından bir maç topunu yardımcı hakeme verir.
- 8 - Yer silicilerin çalışmalarını kontrol için yardımcı hakeme yardım eder.

Challenge Hakemi ve Yeni Teknoloji

Teknolojik yenilikler modern voleyboldaki yerini almaya hızla başladı. Birçok FIVB müsabakasında tablet kullanımı, tıpkı elektronik müsabaka cetveli ve telsizler gibi zorunlu hale geldi. Modern hakemlerin bu tür yeniliklere açık olması gerekmektedir. Bu teknolojilerin kullanımı ve bu teknolojilerin gerek challenge işlemiyle gerekse oyuncu değişikliği gibi işlemlerle nasıl bağlantılı olduğu yarışma talimatlarında belirtilmektedir.

Challenge Hakemi tarafından ve challenge prosedürü sırasında uygulanacak durumlar aşağıda belirtilmiştir:

- 1- FIVB müsabakaları için seçilen uluslararası tüm hakemler, ilgili yarışma için belirlenmiş ve onaylanmış Challenge yönetmeliğini dikkatli bir şekilde incelemelidir.
- 2- Challenge hakemi görevi esnasında resmi IR kıyafetini giyer.
- 3- Telsiz ile sağlanan iletişimde challenge talebinin konusu paylaşılırken hakemlerden voleybol terminolojisine ait kısa terimler ve cümleler ile anlaşmaları beklenmektedir. Örneğin: “top dahil ya da hariç”, “file teması”, “antene teması”, “servis atışı esnasında ayağın (ayakların) dip çizgiye teması”, “hücum çizgisine teması”, “blok teması”, “orta çizgi ihlali”, vb. Challenge hakemine iletilen bilgilerin “**kim – hata konusu – ne zaman**” şeklindeki sırayla iletilmesi önerilmektedir. Örneğin: “**Türkiye Challenge talebi – file teması var – rallinin orta kısmında**”
- 4- Dahil ve hariç top taleplerinde challenge hakemi, challenge ekibinin ekranındaki görüntüye bakarak ve yeni “dahil top” kuralını baz alarak değerlendirme yapacaktır. Topun büyük bir kısmı oyun alanının dışına temas ettiği halde basıklıktan dolayı çok ufak bir kısmı bile sınır çizgilerine temas ediyorsa bu top “dahil top” şeklinde değerlendirilmelidir. Eğer görüntüde, topun basıklığına rağmen, sınır çizgilerine temas eden herhangi bir nokta görünmüyorsa bu top “hariç top” olarak değerlendirilir. Eğer yukarıdaki durumların tespitini yapabilecek bir aksaklık veya olanaksızlık mevcutsa challenge hakemi, başhakemi derhal bilgilendirir ve başhakemin verdiği karar geçerli kalır.

- 5- Eğer hakemler “dahil-hariç top” kararları dışında bir hataya düdük çalar ve challenge incelemesi sonucunda kararlarının **yanlış** olduğu ortaya çıkarsa ralli tekrarlatılır. Örneğin: başhakem, filenin üst bantından dönen topa aynı takımın temasının akabinde, rakip bloğun da temasını göremediğinden “dört vuruş” veya “çift vuruş” için düdük çaldı. Blok teması olduğuna dair talep edilen challenge sonrası blok temasının var olduğu görüldü. Bu durumda başhakem ralliyi tekrarlatmalıdır. Fakat “dahil-hariç top” challenge taleplerinde, şayet başhakemin kararının tersi bir sonuç ortaya çıkarsa başhakemin kararı değiştirilir, ralli tekrarı yapılmaz.
- 6- Challenge hakemi, challenge operatörünün tavsiyelerinin etkisi altında kalmayacaktır (challenge operatörünün, hangi kameranın daha iyi bir açı veya görüntü sağlayacağı konusunda tavsiye verebilmesi dışında herhangi bir yardımda bulunmaya hakkı yoktur). Görüntü incelerken zaman kısıtlaması konusunda da baskı hissetmemelidir. Challenge hakemi, hiçbir koşulda “tahmin, önsezi, his” dayanaklı bir karar vermeyecektir. Yalnızca görüntüden net bir şekilde emin olduğu zaman kararını açıklayacaktır. Herhangi bir şüphe durumunda başhakemin önceki kararına dönüş yapılacaktır.
- 7- Yürürlükteki challenge talimatlarına göre, tüm ralli içindeki herhangi bir oyun hareketine challenge talebi yapılabildiği durumlarda challenge hakemi, challenge operatörünü istenilen anı bulması için açık ve net bir şekilde yönlendirecektir. Geriye sarma işlemi sırasında, challenge talebi gören oyun hareketinin öncesindeki herhangi bir pozisyonda herhangi bir hata bulunursa bulunan bu hata challenge hakemi tarafından rallinin sonucunu belirleyen hata olarak değerlendirilecektir.
- 8- Challenge hakemi; başhakemi, hatanın nevi hakkında bilgilendirir. Bununla birlikte; başhakem, kanıtlara dayanan son kararı vermelidir. Yine bununla birlikte; başhakemin, hücum çizgisi ve servis çizgisi hatalarında challenge hakeminin kararını bozması pek tavsiye edilmez.
- 9- Şayet koç, topun oyun dışı olduğu andan hemen sonra meydana gelen hatalar için challenge talebinde bulunursa ekrana en uygun görüntü verilmelidir.

KURAL – 25 YAZI HAKEMİ

1 - Özellikle uluslararası maçlar esnasında, hakem heyeti üyeleri ve takımlar ayrı ülkelerden oldukları için yazı hakeminin görevi çok önemlidir. Bütün uluslararası hakemlerle beraber çizgi hakemleri de müsabaka cetvelinin nasıl doldurulacağını bilmeli ve eğer gerekirse yazı hakeminin görevini yapmaya hazır olmalıdır.

2 - Yazı hakemi:

2.1 Birinci set öncesinde, diziliş kağıdının alınmasından sonra; bu kağıtlardaki numaraların, müsabaka cetvelindeki takım listelerinde de bulunduğunu kontrol etmelidir (eğer formlarda takım listesinde olmayan numara varsa yardımcı hakeme bildirmelidir).

2.2 Her takımın ikinci mola ile 5. ve 6. oyuncu değişikliklerini yardımcı hakeme bildirir (Yardımcı hakem de bu bilgileri başhakeme ve ilgili koça bildirir).

2.3 Yazı hakemi, oyuncu değişikliği yapılırken büyük bir dikkatle işbirliği yapmalıdır:

2.3.1. Yardımcı hakem, düdük çalınarak veya zile basılarak kabul edilen bir oyuncu değişikliği talebinden sonra direk ile yazı hakemi masası arasında, oyuncularını ve yazı hakemini görebilecek bir yere gider ve pozisyon alır. Oyuna girecek oyuncu, uygun oyuncu değişikliği tabelasıyla yan çizgiye gelir. Yazı hakemi “değişiklik kurallara uygun değil” işareti vermezse yardımcı hakem kollarıyla geçiş işareti yaparak oyuncu değişikliğine izin verir.

2.3.2. Yardımcı hakem, yazı hakeminin çift kol paralel havaya kaldırılmış olarak “Tamam” işaretini gördükten sonra bir sonraki ralliye hazırlanmak için uygun yere giderek pozisyonunu alır ve başhakeme “Tamam” işaretini tekrarlar ve yardımcı hakemin bu işaretinden sonra başhakemin bir sonraki servis atma düdüğünü çalma hakkı doğar. Bu esnada yazı hakemi; servis atacak oyuncunun, takımın diziliş sırasına göre doğru oyuncu olup olmadığını kontrol etmeye odaklanmalıdır. Eğer servis vuruşunu yapan oyuncunun pozisyonu doğru değilse servis vuruşundan sonra derhal zil ile oyunu durdurmalıdır. Yardımcı hakem yazı hakeminin kararını kontrol etmek için yazı masasına gitmeli ve sonra da takımlara ve başhakeme durum ile ilgili bilgi vermelidir.

2.3.3. Yazı hakemi; oyuncu değiştirme bölgesindeki oyuna girecek oyuncunun forma numarası ile tabelada yazan numarayı, müsabaka cetvelindeki başlangıç dizilişleri ve yedek oyuncular satırlarına bakarak kontrol etmek zorundadır. Eğer oyuncu değişikliği talebinin kurallara aykırı olduğunu tespit ederse derhal önce zile/kornaya basıp bir elini kaldırıp hareket ettirerek "Oyuncu değişikliği talebi kurallara uygun değil" der. Bu durumda yardımcı hakem hemen yazı hakeminin yanına gitmeli ve talebin kurallara aykırı olan durumunu müsabaka cetveli bilgilerinden kontrol etmelidir. Eğer talebin kurallara aykırılığı doğru ise oyuncu değişikliği talebi yardımcı hakem tarafından reddedilmelidir. Başhakem de düdük çalarak geciktirme için yaptırım uygulamalıdır. Sonrasında yazı hakemi, yaptırımı müsabaka cetvelindeki yaptırımlar tablosunun uygun yerine yazmalı ve yardımcı hakem de yazı hakeminin müsabaka cetveline işlediği yaptırımı kontrol etmelidir.

2.3.4. Takım birden fazla oyuncu değişikliği talebinde bulunursa oyuncu değişiklikleri birer birer yapılmalı ve bu durumda yazı hakemi art arda yapılacak her oyuncu değişikliğini kayıt edecek zamana sahip olmalıdır. Yazı hakemi tabeladaki numaraya ve oyuncunun forma numarasına bakar. Eğer oyuncu değişikliği kurallara uygun ise müsabaka cetveline kayıt işlemine başlar ve tamamladıktan sonra, "iki elini de havaya kaldırarak" kayıt işlemi tamamlandı anlamına gelen işareti verir. **Hatırlatma: Bu, bütün oyuncu değişikliklerinde uygulanır.**

2.3.5. Tablet kullanılarak yapılan oyuncu değişikliği taleplerinde yazı hakemi, kendisine gelen bilgi ile elektronik müsabaka cetveli arasındaki uygunluğu kontrol etmeli ve oyuncu değişikliği bölgesinde meydana gelen durumu da karşılaştırmalıdır. Teknolojik cihazların kullanıldığı bu koşulda dahi numaralı oyuncu değişikliği tabelalarının kullanımı zorunludur. Libero değişimiyle çakışan oyuncu değişikliklerinde ilave dikkat gerekmektedir. Tüm oyuncu değişikliklerinin sonunda ve maça yeniden başlanmadan önce iki el havaya kaldırılarak “Tamam” işareti verilmesi gerekmektedir. Eğer müsabakada telsiz sistemi kullanılıyorsa yazı hakemi diğer hakem üyelerini basit olarak “Tamam” veya “Hazır” diyerek bilgilendirir (yardımcı hakem de sesli bir şekilde “Tamam” veya “Hazır” diyebilir). Şayet sistem düzgünce çalışmaz veya gürültüden dolayı söylenenler net bir şekilde duyulamazsa iki el havaya kaldırılarak “Tamam” işareti verilmek zorundadır.

2.4 Yaptırımları sadece yardımcı hakemin talimatı üzerine müsabaka cetveline kaydetmelidir. Şayet kurallara uygun olarak bir itiraz durumu varsa başhakemin teyidiyle bu itirazı da müsabaka cetveline yazar veya yazması için takım kaptanına izin verir.

- 2.5** Bir oyuncunun sakatlanarak normal ya da istisnai oyuncu değişikliği ile değiştirilerek maçı terk ettiği durumlarda “Düşünceler” bölümüne bu durumu kaydetmelidir. Yapılacak kayıt; oyuncunun forma numarasını, sakatlığın hangi sette ve hangi sayılarda meydana geldiğini içermelidir.

KURAL – 26 SKOR HAKEMİ

- 1- Yazı hakeminin yanında oturur. Yazı hakeminin rahatsızlanması durumunda yazı hakeminin yerine geçerek görevi devam ettirir.

2- Sorumlulukları:

- 2.1** Libero kontrol cetvelini (R-6) doldurur ve maç boyunca libero yer değiştirmelerinin kurallara uygunluğunu kontrol eder
- 2.2** Teknik mola zamanı geldiğinde zile basarak molayı başlatır, süresini tutar ve süre sonunda zile basarak molanın bittiğini işaret eder
- 2.3** Yazı hakemi masasındaki skorbordu kullanır
- 2.4** Skorbordun skorları doğru gösterip göstermediğini kontrol eder ve hata varsa düzeltir
- 2.5** Mola ve teknik molalarda, her takım için sadece o taraftaki elini kullanarak liberoların “içeride” veya “dışarıda” olduklarını yardımcı hakeme el işaretleriyle bildirir
- 2.6** Maçın Jüri Başkanına her setin sonunda setin süresi ile maçın başlangıç ve bitiş zamanını bildirir
- 2.7** Gerekli durumlarda zile/kornaya basarak yazı hakeminin oyuncu değişikliği talebini kabul ve ilan etmesine yardımcı olur.

KURAL – 27 ÇİZGİ HAKEMLERİ

- 1- Özellikle yüksek seviyeli uluslararası maçlarda çizgi hakemlerinin görevi çok önemlidir. Tüm uluslararası hakemler ve uluslararası aday hakemler de çizgi hakeminin uygulama içerisindeki görevlerini çok iyi bilmelidirler. Uluslararası maçlar için uluslararası ve uluslararası aday hakemler de çizgi hakemi olarak atanabilirler.

- 2- Organizatörler çizgi hakemi bayraklarını tek tip olarak temin etmek zorundadır. Bayrakların rengi zeminin renginden farklı renkte olmalıdır. FIVB müsabakalarında bayrakların rengi kırmızı veya sarı olmalıdır.

3- Çizgi hakemleri:

- Maçın başlama saatinden 45 dakika önce giyinmiş olarak hakem soyunma odasında veya alkol testi ünitesinde hazır bulunmalıdır.
- Topun “dahil” veya “hariç” olduğunu ve Kural 12.4.3’te belirtilen servis hatalarını işaret etmelidir.
- Şayet top antene temas eder veya üzerinden ya da dışından geçerek rakip oyun alanına giderse topun geliş yönüne yüzü dönük olan çizgi hakemi hatayı işaret etmelidir.
- Challenge sisteminin kullanıldığı durumlarda çizgi hakemlerinin, kameraların görüntü almasını engellemeleri için çizgiden yaklaşık 0.2 – 0.3 m dışarda veya içeride durmaları gerekmektedir. Örneğin: 4 numaraları çizgi hakeminin çizgiden 20 cm dışarıda veya içeride durması, yaklaşan topun görüntüsünü net alabilmesi bakımından kamera için iyi bir koşul sağlamaktadır. Böyle bir durumda kamera herhangi bir olumsuzluktan etkilenmemiş olacaktır.
- Başhakemin rahatça görebilmesi ve herhangi bir şüpheye yer verilmemesi için kararlar açıkça işaret edilmelidir.

- 4- Çizgi hakemleri de ralliler arasında fiziksel ve psikolojik açıdan rahatlamalıdır.

5- Molalarda ve teknik molalarda yerlerini terk ederek oyun sahasının kendi taraflarındaki köşelerinde, reklam panolarının arkasında beklemelidir. Eğer set aralarında bu mümkün değilse ceza alanının önünde ikişer şekilde durmaları gerekmektedir.

KURAL – 28 RESMİ EL İŞARETLERİ

1 - Hakemler mutlaka resmi el işaretlerini kullanmalıdır, diğer işaretleri yapmaktan kaçınmalıdır; ancak bu diğer işaretler, sadece takım mensuplarının bir konuyu anlamaları için kesinlikle gerekliyse yapılabilir.

Bununla birlikte, aşağıda maç esnasında yapılması ve yapılmaması gerekenlere ilişkin detaylar belirtilmiştir:

2 - **Başhakem karar verdiğinde:** Başhakem ralli sonunu (veya hatayı) düdük çalıp işaret edecek, bir sonraki servisi atacak tarafı, hatanın türünü ve (gerekliyse) hatayı yapan oyuncuyu gösterecektir. Yardımcı hakem bu hareketlerin hiçbirisini yapmayacak, ancak sadece bir sonraki servisi karşılayacak tarafa geçecektir. Başhakemle göz teması halen gereklidir. Ralli süresince ya da sonunda “temas edilmiş top” veya “dört vuruş” gibi yardımlar halen beklenmektedir. Bu yardımlar, yardımcı hakem henüz taraf değiştirmeden de yapılabilir ki böylece başhakem durumla ilgili ilave bir yardım alabilsin.

3 - **Yardımcı hakem karar verdiğinde:** Yardımcı hakemin düdük çalıp hatanın türünü (fileye temas, geri hat oyuncusunun hatalı blok hareketi, vb.) ve (gerekliyse) hatayı yapan oyuncuyu gösterip bekleyecek, başhakemin servisi kullanacak takımı göstermesinden sonra başhakemin işaretini tekrar edecektir.

4 - **Mola talebi:** Bu talep normal şartlarda yardımcı hakem tarafından kabul edilir. Bu durumda başhakem, yardımcı hakemin el işaretini tekrarlamaz. (Yardımcı hakemin, koç tarafından yapılan mola talebini görmediği/duymadığı durumlarda başhakem, yetkisi dahilinde olmak üzere, düdük çalıp mola işareti yaparak mola talebini kabul edebilir.)

5 - **Ralli tekrarı / çift hata:** Bu durumda her iki hakem de düdük çalıp ralli tekrarını işaret edebilirken (Örn: sahaya yuvarlanan top, ralli esnasında sakatlanan oyuncu, file üst bandına aynı anda temas eden iki rakip, vb.) servis atacak tarafı göstermek normal olarak başhakem yetkisinde kalmaktadır. Eğer yardımcı hakem ralli tekrarını gerektiren bir durum nedeniyle ralliyi durduran düdüğü çalmışsa başhakem servis atacak tarafı gösterir ve sadece bu durumda yardımcı hakem, başhakemin servis atacak takımı gösteren işaretini tekrar eder.

6 - **Her iki hakem de aynı anda fakat farklı şeyler için düdük çalmışsa:** Bu durumda her iki hakem de hatanın türünü işaret edecekler – ama bu sefer sadece başhakem bundan sonra gelecek harekete karar vereceğinden SADECE BAŞHAKEM çift hata işaretini yapacak ve servis atacak takımı gösterecektir.

7 - **Başhakemin servis atışına izin veren düdüğünü çalmasından önce servis atacak oyuncu tarafından servis atışı için topa vurulması halinde:** Başhakem düdük çalarak ralli tekrar işaretini verir ve kolunu tekrar servis atışını yapacak takım tarafına doğru uzatır.

8 - **Setin sonu:** Başhakem tarafından gösterilir. Eğer başhakem skoru fark etmemişse yardımcı hakem kibarca bunu başhakeme hatırlatabilir. Ancak yine de bu tamamen başhakemin sorumluluğunda kalmalıdır.

9 - **Özet olarak:** Hata düdüğü başhakem tarafından çalındığında yardımcı hakem başhakemin işaretlerini takip etmeyecektir, ancak yardımcı hakem tarafından düdük çalındığında başhakemin işaretini takiben yardımcı hakem servis atacak takımı gösterecektir.

Yardımcı hakem bir hata için düdük çaldığında (örn: file hatası), hata işaretini hatanın olduğu tarafa geçerek göstermeye dikkat etmelidir. Örneğin: eğer sağ tarafındaki takımın bir oyuncusu file hatası yapmışsa yardımcı hakem hatayı filenin diğer tarafından göstermemeli, hatanın olduğu tarafa geçerek göstermelidir.

10 - Hakemler, hataları işaret etmek için aşağıdaki iki durumu dikkate alarak çabuk ve kesin düdük çalmalıdır:

10.1 Hakem, seyircilerin ya da oyuncuların baskısıyla hata düdüğü çalmamalıdır.

10.2 Hatalı bir değerlendirme yaptığının farkına varan hakem, hatasını (ya da hakem grubundaki üyelerin hatalarını) düzeltmelidir; ancak bu düzeltmenin hemen o anda yapılması gerekir.

11 - Hakemler ve çizgi hakemleri "hariç" işaretinin doğru kullanılmasına ve uygulanmasına dikkat etmelidirler:

11.1 Hücum vuruşundan veya bloktan sonra "doğrudan hariç"e düşen bütün topolar için hakemler tarafından "Hariç Top" el/bayrak işareti yapılmalıdır.

11.2 Hücum vuruşu eğer fileyi geçip blokçuya veya rakip takım oyuncularından birine temas ettikten sonra oyun alanının dışına temas ederse hakemler "Temas Edilmiş Top" el/bayrak işaretini göstermelidir.

11.3 Eğer bir top takımın birinci, ikinci, üçüncü vuruşundan sonra kendi sahasında hariç olursa hakemler "Temas Edilmiş Top" işaretini kullanmalıdırlar.

11.4 Eğer bir hücum vuruşunda, top filenin üst kısmına çarpar ve rakip blokçuya değmeden hücum yapılan taraftan "harice" düşerse "hariç top" işareti yapılmalı fakat hemen sonrasında hücum vuruşunu yapan oyuncu gösterilmelidir (herkes topun blokçulara değmediğini anlasın diye). Eğer aynı pozisyonda, top bloğa değer ve sonrasında hücum yapılan taraftan harice giderse başhakem önce "hariç top" işaretini yapmalı, ardından da blokçuları göstermelidir.

12 - Hücum vuruşunun, kendi ön bölgesinde bulunan liberonun parmak pasından gelen bir topa file üst kenar seviyesinden yüksekte tamamlandığı durumda, hakem 21 numaralı işareti (hücum vuruşu hatası) kullanmalı ve liberoyu işaret etmelidir.

13 - Çizgi hakemlerinin bayrak işaretleri, takımların ve seyircilerin görüşü açısından çok önemlidir. Başhakem çizgi hakemlerinin bayrak işaretlerini kontrol etmeli ve kurallara uygun değilse düzeltmelidir.

Hücum vuruşu hızının 100-120 km/h civarında olduğu yüksek seviyeli uluslararası müsabakalarda çizgi hakemlerinin, topun hareketine ve özellikle harice gitmeden önce bloğa temas eden hücum toplarına odaklanmaları çok önemlidir.

14 - Eğer top takımın 3. vuruşundan sonra file dikey düzleminden geçmezse:

14.1 Eğer topa son oynayan oyuncu topa tekrar temas ederse "çift vuruş" işareti yapılır

14.2 Eğer başka bir oyuncu topa temas etmişse "dört vuruş" işareti yapılır

ÖYUNUN YÖNETİMİ

BAŞHAKEMİN VE YARDIMCI HAKEMİN MAÇTAN ÖNCE, MAÇ ESNASINDA VE MAÇTAN SONRA YAPMALARI GEREKLİ İŞLEMLER

1- Maçtan önce

- 1.1- Hakemler maçın fikstürdeki başlama saatinden en az 45 dakika önce (hakem kıyafetini giymiş olarak) hazır bulunmalıdırlar.
- 1.2- Başhakem, yardımcı hakem, yedek hakem, challenge hakemi, yazı hakemi ve skor hakemi ile çizgi hakemleri de organizasyondaki tıp doktoru tarafından yapılacak olan alkol testi için doktora başvurmalıdırlar.
- 1.3- Eğer başhakem zamanında gelmezse yardımcı hakem Kontrol Komitesinden izin istedikten sonra maç prosedürüne başlamalıdır.
- 1.4- Eğer başhakem maça gelemez, alkol testini geçemez veya o anki sağlık durumu müsabakayı yönetmesine engel olacaksa yardımcı hakem başhakemin yerine geçerek maçı yönetir. Bu durumda yedek hakem de yardımcı hakem olarak görev yapar. Yedek hakemin olmadığı maçlarda kimin yardımcı hakem olarak görev yapacağına organizatör ve başhakem birlikte karar vermek zorundadır.

2- Maç esnasında

- 2.1- Servis vuruğu anında başhakem servis atan takımın pozisyonunu, yardımcı hakem ise karşılayan takımın pozisyonunu kontrol eder. Yardımcı hakem, servis atışı esnasında karşılayan takım tarafında olmalıdır. Servis atışından sonra direğin etrafında yer değiştirebilir. Hücum vuruğu esnasında da blok/savunma yapan takım tarafında olmalıdır. Bu nedenle maç esnasında yardımcı hakem sürekli pozisyon değiştirmelidir.
- 2.2- Başhakem sürekli olarak vuruğlara ve oyuncuların veya malzeme ve yabancı cisimlerin top ile temasına bakmalıdır. Sonuç olarak başhakem öncelikle top temaslarındaki uygunluğu kontrol eder. Hücum vuruğu esnasında başhakem doğrudan doğruya hücum yapan oyuncuya ve topa bakarak kendi bulunduğu yerdeki bakış açısından topun muhtemel gidiş yönünü görebilir. Eğer top fileye çarparsa başhakem file dikey düzlemi yönünde bakmalıdır.
- 2.3- Yardımcı hakem servis karşılayan takımın pozisyon hatası yaptığına dair çaldığı düdükten hemen sonra pozisyon hatasını resmi el işareti ile göstermeli ve hatalı oyuncu veya oyuncuları belirtmelidir.
- 2.4- Oyun kurallarına göre, ilk yapılan hata cezalandırılmalıdır. Gerçekte başhakem ve yardımcı hakem kurallara aykırı farklı şeyleri kontrol ederler, her bir hakemin bir hata için derhal düdük çalması çok önemlidir. Hakemlerden birinin düdük çalmasıyla oyun sona erer. Hakemlerin ilk düdüğü ile ralli sona erdiği için, örneğin, başhakem tarafından çalınan bir düdükten sonra yardımcı hakemin başka bir düdük çalma hakkı yoktur. Şayet iki hakem düdüklerini farklı hatalar için birbiri ardına çalarsa oyuncular ve seyirciler için karışıklığa ve anlaşmazlığa sebep olurlar.

2.5- Topun oyun dışı olduğu zamanlarda talep edilen kurallara uygun oyun duraklamalarına (molalar ve oyuncu değişiklikleri) genellikle yardımcı hakem (kurallar metninde "hakemler" der) izin verir. Eğer yardımcı hakem duraklama talebinin farkına varamazsa başhakem, yardımcı hakeme yardım ederek bu talebe izin verebilir.

2.6- Maç esnasında şayet yardımcı hakem iki takım arasında sportmenlik dışı hareketler veya sözler gözlemlerse topun oyun dışı olduğu ilk durumda başhakeme bilgi vermeli ve başhakem de davranışın sertliğine göre oyuncuyu(ları) derhal cezalandırmalıdır.

2.7- Görüntü Tekrarı

FIVB, Dünya ve resmi müsabakalarında yayıncı kuruluş, Organizasyon Komitesi ve FIVB Kontrol Komitesi tarafından kabul edilmek ve gerekli ayarlamalar yapıldıktan sonra, görüntü tekrarı yapmak için süre isteyebilir. Gerekli ayarlamadan kasıt, başhakemin karşısına yerleştirilen ve görüntü tekrarı yapıldığı esnada yanan, sonra sönen kırmızı bir ışıktır.

Bu işlem bir sette 8 kereden fazla kullanılamaz. Ayrıca ralliler arasındaki süre 7 saniyeden fazla sürmemelidir. Bununla birlikte, yayıncı kuruluş tarafından tekrarı birkaç kez gösterilmek istenebilecek görsel olarak güzel görüntüler olabilir. Böyle durumlarda başhakemin, oyunu tekrar başlatmak için aceleci olmaması beklenmektedir. Hakemlerin, oyunun güzelliklerinin görülmesini sağlamak gibi bir görevleri de vardır.

2.8- Fasıllar

Normal (3 dakikalık) fasıllar – 1. ve 4. setler arasındaki:

TAKIMLAR: Her setin sonunda takımların 6'şar oyuncusu kendi dip çizgilerinde sıralanırlar. Başhakemin yönlendirmesiyle oyun alanlarını değiştirirler. Oyuncular file direklerini geçince kendi oturma sıralarına yönelirler.

YAZI HAKEMİ: Başhakemin setteki son ralliyi sona erdiren düdüğünü takiben set arasındaki süreyi ölçecek zamanlayıcıyı çalıştırır.

2'30 Yardımcı hakem düdüğü ya da yazı hakemi kornayı çalar.

TAKIMLAR: Yardımcı hakemin yönlendirmesiyle, başlangıç dizilişinde yer alacak 6'şar oyuncu oyun alanına girerler.

HAKEMLER: Yardımcı hakem oyuncuların oyun alanındaki dizilişleriyle başlangıç diziliş formundaki dizilişleri karşılaştırır ve sonrasında liberonun oyun alanına girmesine izin verir.

Sonrasında top toplayıcı, servis kullanacak oyuncuya topu verir.

3'00 Başhakem servis atışı için düdüğü çalar

Netice setinden önceki fasıla:

TAKIMLAR: Her setin sonunda takımların 6'şar oyuncusu kendi dip çizgilerinde sıralanırlar. Başhakemin yönlendirmesiyle kendi oturma sıralarına yönelirler.

KAPTANLAR: Kura atışı için yazı masasına gelirler

HAKEMLER: Kura atışını icra etmek için yazı masasına gelirler

2'30 Yardımcı hakem düdüğü ya da yazı hakemi kornayı çalar.

TAKIMLAR: Yardımcı hakemin yönlendirmesiyle, başlangıç dizilişinde yer alacak 6'şar oyuncu oyun alanına girerler.

HAKEMLER: Yardımcı hakem oyuncuların oyun alanındaki dizilişleriyle başlangıç diziliş formundaki dizilişleri karşılaştırır ve sonrasında liberonun oyun alanına girmesine izin verir ve servis kullanacak oyuncuya topu verir.

3'00 Başhakem servis atışı için düdüğü çalar

Netice setinde önde olan takım 8. sayıya ulaştığında:

TAKIMLAR: Rallinin sonunda takımların 6'şar oyuncusu bir grup halinde kendi dip çizgilerinde sıralanırlar. Başhakemin yönlendirmesiyle gecikmeksizin oyun alanlarını değiştirirler ve doğrudan oyun alanına yönelirler.

HAKEMLER: Yardımcı hakem takımların doğru dönüş sırasında olduğunu (her iki takımın da I numaralı servis bölgesinde olan oyuncularını), yazı hakeminin setin ikinci bölümüne hazır olduğunu kontrol eder ve başhakeme oyuna devam etmek için her şeyin hazır olduğunu işaret eder.

Yardımcı hakem; molalar, teknik molalar ve fasılalarda oyuncuları takım oturma sıralarının yakınında durmaya davet eder.

İkinci ve üçüncü set arasındaki uzatılmış fasılda hakemler ve takımlar kontrol sahasını terk ederek soyunma odasına giderler ve üçüncü set başlamadan 3 dakika önce oyun sahasına geri dönerler.

3- Maçtan sonra

FIVB protokolünde belirtildiği gibi her iki hakem, başhakem sehпасının önünde durur. Her iki takımın oyuncuları kendi dip çizgilerinde dururlar. Başhakem düdüğünü çalar, iki takım hakemlerin durduğu çizgi tarafından gelirler ve hakemlerin ellerini sıkırlar ve file boyunca yürüyerek rakiplerinin ellerini sıkıp takım sıralarına geri dönerler. Başhakem ve yardımcı hakem doğruca yazı masasına giderek maç kağıdını kontrol edip imzalar ve yazı hakemine ve çizgi hakemlerine teşekkür ederler. Ancak hakemlerin işleri burada bitmez. Maçın bitiş düdüğünden sonra da takımların sportmence davranışlarının kontrol edilmesi gerekir. Takımların maçtan sonraki oyun sahası ve kontrol sahası içinde kaldıkları sürede yaptıkları tüm antisportif davranışların da izlenerek müsabaka gözlemcisine rapor edilmesi ve müsabaka cetvelinde "Düşünceler" bölümüne ya da ayrı bir kağıda rapor olarak yazılması gerekir.